

EESTI
KAUBANDUS-
TÖÖSTUSKODA

MTÜ Eesti Kaubandus-Tööstuskoda

Konsolideeritud
Majandusaasta aruanne 2019

MTÜ EESTI KAUBANDUS-TÖÖSTUSKODA
KONSOLIDEERITUD MAJANDUSAASTA ARUANNE 2019

MITTETULUNDUSÜHINGUTE JA
SIHTASUTUSTE REGISTRIKOD
ADDRESS

80004733
TOOM-KOOLI 17
TALLINN 10130

TELEFON
FAX

6 040 060
6 040 061

ELEKTRONPOSTI ADDRESS
KODULEHEKÜLJE ADDRESS
MAJANDUSAASTA ALGUS
MAJANDUSAASTA LÖPP

koda@koda.ee
www.koda.ee
01.01.2019
31.12.2019

JUHATUSE ESIMEES

TOOMAS LUMAN

JUHATUSE ASEESIMEHED

VÄINO KALDOJA
GUNNAR KRAFT

JUHATUSE LIIKMED

VELJO IPITS
ROBERT KITT
SVEN MATS
FELIKS MÄGUS
JANEK POHLA
ENN VESKIMÄGI

ANDRES JÄRVING
NEINAR SELI
MEELIS MILDER
RUTH OLTJER
EVE TOOTS
OLIVER VÄÄRTNÕU

PEADIREKTOR
AUDIITOR

MAIT PALTS
KPMG Baltics OÜ

Sisukord

Tegevusaruanne.....	4
Raamatupidamise aastaaruanne.....	28
Konsolideeritud bilanss.....	28
Konsolideeritud tulude ja kulude aruanne.....	29
Konsolideeritud rahavoogude aruanne.....	30
Konsolideeritud netovara muutuste aruanne.....	30
Raamatupidamise aastaaruande lisad.....	31
Lisa 1. Raamatupidamise aastaaruande koostamisel kasutatud arvestusmeetodid ja hindamisalused.....	31
Lisa 2. Raha ja pangakontod.....	36
Lisa 3. Lühiajalised finantsinvesteeringud.....	36
Lisa 4. Ettemakstud tulevaste perioodide kulud.....	37
Lisa 5. Pikaajalised finantsinvesteeringud.....	37
Lisa 6. Materiaalse põhivara liikumine.....	38
Lisa 7. Immateriaalne põhivara.....	38
Lisa 8. Kasutusrent (eurodes).....	39
Lisa 9. Lühiajalised kohustised (eurodes).....	39
Lisa 10. Maksukohustused (eurodes).....	40
Lisa 11. Netovara (eurodes).....	40
Lisa 12. Tingimuslikud kohustised.....	41
Lisa 13. Müügitulu tegevusalade ja geograafiliste piirkondade lõikes.....	41
Lisa 14. Liikme- ja sisseastumismaksud.....	42
Lisa 15. Muud tegevustulud.....	42
Lisa 16. Mitmesugused tegevuskulud.....	42
Lisa 17. Tööjõukulud.....	43
Lisa 18. Kaubanduskoja konsolideerimata finantsinformatsioon.....	43
Lisa 19. Tehingud seotud osapooltega.....	46
Lisa 20. Aruandekuupäeva järgsed sündmused.....	48
Juhatuse allkirjad 2019. aasta majandusaasta aruandele.....	49
Sõltumatu vandeaudiitori aruanne.....	50

Tegevusaruanne

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda on vabatahtliku liikmeskonnaga ettevõtjate esindusorganisatsioon, mille missiooniks on ettevõtluse edendamine Eestis ettevõtjasõbraliku majanduskeskkonna arendamise ning praktiliste teenuste osutamise kaudu.

Kaubanduskoda on mõjukaim, vanim ja suurim ettevõtjate esindusorganisatsioon Eestis, millel on hea rahvusvaheline maine.

Kaubanduskoda on võrdne partner valitsusele Eesti majanduspoliitilise keskkonna kujundamisel.

Kaubanduskoja juhatus koosneb 15 liikmest. 2019. aasta üldkoosolekul 30. mail 2019.a. valiti kaubanduskojale 15-liikmeline juhatus järgnevas 4 aastaks. 2019. aastal pidas kaubanduskoja juhatus kokku 10 koosolekut.

2019. aastal oli kaubanduskoja keskmine töötajate arv 34 ning tütaretevõttes Eesti Konjunktuuriinstituut AS (EKI) 19 töötajat.

2019. aasta palkade ja tasude kogusumma oli 1 244 295 eurot.

Finantssuhtarvud	2019	2018
Müügitulu (€)	897 724	800 534
Käibe kasv (%)	12,14%	-3,20%
Lühiajaliste kohustuste kattekordaja	2,90	2,79

Suhtarvude arvutamisel kasutatud valemid:

Käibe kasv (%) = (müügitulu 2019 – müügitulu 2018) / müügitulu 2018*100

Lühiajaliste kohustuste kattekordaja (kordades) = käibevara / lühiajalised kohustused

KAUBANDUSKOJA LIIKMESKOND

2019. aasta 31. detsembri seisuga oli kaubanduskojal 3361 liiget. 2019. aastal astus liikmeks 357 uut ning välja arvati 237 liiget.

Liikmesettevõtete jagunemine tegevusalade kaupa

Tööstus – 25,9%
Kaubandus – 27,1%
sh – hulgikaubandus – 76,8%
- jaekaubandus – 12,9%
- mootorsõidukid ja -kütus – 10,3%
Ehitus – 7,1%
Transport, info ja side – 8,6%
IT – 3,1%
Kinnisvara – 2%
Pangandus, kindlustus – 2%
Hotellid, restoranid, turism – 2%
Põllumajandus ja kalapüük – 1,9%
Muu – 20,3%

Liikmesettevõtete jagunemine piirkonniti

Tallinn – 57%
Harju-, Rapla- ja Järvamaa – 18%
Jõgeva-, Põlva-, Tartu-, Võru- ja Valgamaa – 12%
Pärnu- ja Viljandimaa – 5%
Ida- ja Lääne-Virumaa – 5%
Lääne-, Saare- ja Hiiumaa – 3%

Liikmesettevõtete jagunemine nende suuruse (töötajate arvu) järgi

1-9 töötajat – 50%
10-49 töötajat – 32%
50-249 töötajat – 14%
250 ja enam töötajat – 3%
Toetajaliikmed – 1%

KAUBANDUSKOJA AKTIIVNE ROLL LIIKMETE HUVIDE ESINDAMISEL

Põhikirja kohaselt on kaubanduskoja üheks olulisemaks eesmärgiks esindada oma liikmeskonna huve Eesti majanduspoliitika kujundamisel ning osaleda ettepanekute esitamises seadusandluse täiustamiseks.

2019. aastal töötasime läbi ca 5500 lehekülge õigusloomega seotud materjale ning küsisime rohkem kui 11 000 ettevõttelt tagasisidet plaanitavate õigusaktide muudatuste kohta. Selle tulemusena esitasime ministriumitele, Riigikogule ning teistele riigiasutustele 130 kirjalikku arvamust eelnõude, väljatöötamiskavatsuste, tegevuskavade ja muude dokumentide kohta. Lisaks tegime ettepanekuid olemasolevate õigusaktide muutmiseks ja täiendamiseks. Kaubanduskoja esindajad osalesid ka erinevate seadusloomega seotud töögruppide koosseisus.

OLULISEMAD TEEMAD

Äriseadustiku muudatused

Justiitsministeeriumi tellimusel valmis dokument, mis sisaldab sadu ettepanekuid äriseadustiku muutmiseks. Kaubanduskoda on vastu mitmele plaanitavale muudatusele. Näiteks oleme vastu ettepanekule seadustada sundividendide maksmine, mille kohaselt oleks väikeomanikel teatud kriteeriumite täitmise korral õigus nõuda osahingult või aktsiaseltsilt dividendide maksmist, kui enamusomanikud ei ole teinud otsust dividendide maksmise kohta. Koja liikmete tagasiside näitas, et ettevõtted ei pea vajalikuks ka kvooruminõude kaotamist, vähemusosanikele väljaastumisõiguse andmist ning aktsiatega seotud piirangute kaotamist. Äriseadustiku muutmise eelnõu valmib 2020. aasta esimeses pooles.

Osa müügi vorminõude leevendamine

Riigikogu algatas eelnõu, mille eesmärk on leevendada osade müümise vorminõuet. Kui täna on võimalik üldreeglina osa müüa vaid notari kaudu, siis eelnõu kohaselt saab seda teha ka digiallkirjastatud müügilepingu alusel või ka muus vormis, kui osahingu põhikiri seda lubab. See tähendab, et eelnõu kohaselt võib osa müügi teha ka suulise lepinguga või sotsiaalmeedia kaudu, kui see on põhikirjaga lubatud. Kaubanduskoda ei toeta sellist muudatust. Selline lahendus tekitaks segadust, vähendaks olulisel määral õiguskindlust, võib põhjustada vaidlusi ning seeläbi avaldada Eesti ärikeskkonnale hoopis negatiivset mõju. Samas toetab koda mõtet, et osa võõrandamiseks ei pea minema notari juurde, vaid tehingu tegemiseks piisab ka digiallkirjastamisest.

Sisserände kvoot

Algselt tuli Siseministeerium välja ettepanekuga, et töötamiseks mõeldud elamisloa kvoot on uuel aastal vaid ca 650 ning elamisluba töötamiseks antakse üksnes viies valdkonnas (töötlev tööstus, info ja side, veondus ja laondus, haridus ja tervishoid). Muudel juhtudel oleks kvoodi alla mineva elamisloa saamiseks vaja olnud ministri nõusolekut. Kaubanduskoja ja teiste osapoolte vastuseisu tõttu loobus ministeerium sellest ettepanekust.

Valitsus võttis lõpuks vastu otsuse, et 2020. aasta sisserände piirarv on 1314 ehk ühe võrra väiksem kui 2019. aastal. Sisserände piirarvust on broneeritud 56 elamisluba loomingulistele töötajatele, sportlastele, treeneritele ning välislepingu alusel Eestisse tulevatele välismaalastele. Ülejäänud 1258 elamisluba on võimalik taotleda kõigil välismaalastel.

Välismaalaste seaduse muudatused

Riik koostas aasta jooksul mitu välismaalaste seaduse muutmise eelnõud, millega sooviti panna välismaalastele ja nende tööandjatele uusi kohustusi ja suuremat vastutust. Näiteks oli laual ettepanek, et Eesti ettevõtte peab tasuma oma välismaalasest renditöötaja töötasult tulumaksu, kui välismaa rendileandja ei ole maksu Eestis tasunud. Koja vastuseisu tõttu loobuti sellest kohustusest ning eelnõu viimase versiooni kohaselt tuleb renditöötaja töötasult Eestis tulumaksu tasuda üksnes renditöötaja tööandjal.

Riik pakkus välja ka mitmeid positiivseid ideid seoses välistööjõuga. Näiteks avaldasime toetust plaanile luua Politsei- ja Piirivalveameti juurde iseteeninduskeskkond, mille kaudu on võimalik välismaalastel ja nende tööandjatel esitada riigile (Politsei- ja Piirivalveamet, Maksu- ja Tolliamet, Tööinspeksioon, Töötukassa) välismaalase Eestis elamise ja töötamisega seotud andmeid ja dokumente. Andmed ja dokumendid liiguksid edaspidi riigiasutuste vahel automaatselt.

Lisaks tegime Siseministeriumile ettepaneku kaotada välismaalaste seadusest nõue, et töötamiseks mõeldud elamisloa väljastamiseks on vaja Töötukassa luba. Seda ettepanekut ei võtnud ministerium arvesse.

Pankrotiseaduse muudatused

Maksejõuetusõiguse revisjoni raames valmis pankrotiseaduse muutmise eelnõu, mis sisaldab ligi 150 muudatust. Koja hinnangul tuleb pankrotimenetlust muuta kiiremaks ning võlausaldajate nõudeid rahuldada suuremas mahus, kuid selleks ei ole vaja teha seaduses nii palju muudatusi. Oleme vastu näiteks muudatusele kehtestada rangemad reeglid omaniku poolt ettevõttele antud laenudele. Samuti ei pea me vajalikuks luua Konkurentsiameti juurde maksejõuetuse teenistust, mille peamine eesmärk on uurida seadusvastaselt tekitatud maksejõuetuste põhjuseid ja suurendada oma tegevuse kaudu võlausaldajatele tehtavaid väljamakseid. Uue teenistuse loomise asemel võiks samad ülesanded anda mõnele olemasolevale riigiasutusele. Samuti ei pea me vajalikuks pankrotiavalduse esitamise kohustuse laiendamist osanikele, kui osühingul puudub juhatus.

Jäätmeseaduse eelnõu

Kaubanduskoda koostöös mitme erialaliiduga oli tugevalt vastu jäätmeseaduse eelnõule, mis oleks suurendanud ettevõtete kulusid kümnete miljonite eurode võrra aastas. Näiteks sooviti seadusesse lisada nõue, et tootja peab andma teavet selle kohta, kui palju energiat ja materjale kulus toote (nt kurgi või jalgratta) valmistamiseks. Lisaks soovis Keskkonnaministerium seadusesse lisada pakendijäätmete kohtkogumise kohustuse, mille kohaselt tuleks iga maja ja korteriühistu juurde panna pakendikonteiner ning konteineri tühjendamisega seonduvad kulud peaksid kandma pakendiettevõtted. Riigikogu jättis jäätmeseaduse eelnõu tänu kaubanduskoja survele vastu võtmata.

Pakendiseaduse muudatused

Keskkonnaministerium koostas mitme Euroopa Liidu direktiivi ülevõtmiseks jäätmeseaduse ja pakendiseaduse muutmise eelnõu, mille kõige problemaatilisemaks sätteks on müügipakendile ringlussevõtu sihtarvu kehtestamine. Kui täna on riik seadnud ringlussevõtu sihtarvu summaarselt kõikidele pakenditele (veo-, rühma- ja müügipakend), siis edaspidi on eraldi sihtarv ka müügipakendil. Kuna see kohustus ei tulene Euroopa Liidu direktiividest, selle kehtestamine toob ettevõtetele kaasa kulusid ning riigil puudub ilmselt võimekus teostada

kontrolli sihtarvu täitmise üle, siis tegime ministriumile ettepaneku loobuda selle nõude kehtestamisest.

Saatkonnad ja EASi välisesindajad

Koda tegi aasta jooksul mitu korda riigile ettepaneku viia Välisministeeriumi välisesindused ning EASi välisesindajad ühe ministriumide juhtimise alla. Majandusdiplomaatide võrgustikku ei ole mõistlik hoida kahe erineva ministriumide valitsemisalas. Kui välisesindajate juhtimine, rahastamine, eesmärkide seadmine ning tegevuste elluviimine toimub erinevates ministriumides, siis see ei soodusta majandusdiplomaatide võrgustiku arendamist ning ühise eesmärgi nimel tegutsemist.

6 kuu reegel

Maksukorralduse seaduses oleva 6 kuu reegli kohaselt peab maksuseaduse muudatuse vastuvõtmise ja jõustumise vahele jääma üldreeglina 6 kuud. Kohtu hinnangul ei ole aga 6 kuu reegel range reegel, mida seadusandja peab normi kehtestamisel järgima. Näiteks valitsuse vahetumisest tingitud maksuseaduse muudatuse tegemisel võib kõrvale kalduda 6 kuu reeglist. Kuna on ebaselge, millistel juhtudel tuleb 6 kuu reeglit järgida ja millal mitte, siis tegime Riigikogule ettepaneku 6 kuu reegli täpsustamiseks. Seaduses tuleb üheselt välja tuua erandjuhud, millal võib sellest reeglist kõrvale kalduda. Riigikogu eelmine koosseis ei võtnud meie ettepanekut arvesse.

Tuleohutuse seaduse muudatused

Riik plaanib teha tuleohutuse seaduses mitmeid muudatusi. Näiteks tahetakse iga-aastane tuleohutusaruanne asendada tuleohutusülevaatusega, mille võib koostada üksnes vastava kutsetunnistusega spetsialist. Kaubanduskoda on pakkunud Siseministeeriumile välja, et igal ettevõttel võiks edaspidi olla õigus otsustada, kas teha igal aastal tuleohutusaruanne või kord kolme aasta jooksul tuleohutusülevaatus. Ministrium ei ole meie ettepanekut arvesse võtnud. Eelnõu menetlemine jätkub 2020. aastal Riigikogus.

Ressursitõhususe toetusmeede

Valitsus võttis septembri lõpus vastu otsuse, mille kohaselt kadus mäe- ja töötleva tööstuse ettevõtetel võimalus taotleda riigilt toetust ressursitõhususe parandamiseks suunatud investeeringute tegemiseks. Kaubanduskoda koos 11 ettevõtjate esindusorganisatsiooniga tegi Riigikogule ettepaneku jätkata investeerimistoetuste maksmist varem kavandatud mahus ehk lisada meetmesse tagasi ligi 39 miljonit eurot ning avada esimesel võimalusel investeeringu taotluste voor. Riigikogu ei võtnud meie ettepanekut arvesse.

Soolise võrdõiguslikkuse seaduse muudatused

Riigikogu menetluses oli eelnõu, mille kohaselt peavad kõik tööandjad vähemalt kord kahe aasta jooksul esitama töötajatele teavet naiste ja meeste võrdse kohtlemise kohta (nt nais- ja meestöötajate keskmise töötasu kohta). Koja hinnangul ei pruugi täiendava teabe avaldamine loodetud kasu tuua, sest paljudes organisatsioonides ei tööta samadel ametikohtadel nii mehed kui naised, mistõttu pole ka nende töötasud võrreldavad. Eelnõuga sooviti kehtestada ka loetelu soopõhistest andmetest, mida kõik tööandjad peavad oma töötajate kohta koguma ja säilitama. Koda oli eelnõule vastu, sest see oleks suurendanud ettevõtete halduskoormust, kuid on küsitav,

kas muudatused oleksid aidanud vähendada soolist palgalõhet. Riigikogu jättis eelnõu vastu võtmata.

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muudatused

Riigikogu menetluses oli eelnõu, mis kohustas vara omanikku tõendama, et riigi poolt kinni peetud raha ei ole ebaseadusliku päritoluga. Kui isik ei suuda või ei soovi tõendada oma vara legaalset päritolu, lubas eelnõu vara isikult konfiskeerida. Koda toetab eelnõu eesmärki vähendada suurte rahvusvaheliste rahapesujuhtumite esinemise riski, kuid eelnõuga plaanitud põhiõiguste piirangud ei sobi kokku õigusriigi põhimõtetega. Enne normide kehtestamist tuleb väga hoolikalt läbi analüüsida võimalikud mõjud ning nende vastavus põhiseadusele. Antud juhul seda tehtud pole. Riigikogu nõustus meie seisukohtadega ja jättis eelnõu vastu võtmata.

Pensionifondid

Kaubanduskoda andis Riigikogule teada, et ei toeta II pensionisamba vabatahtlikuks muutmist. Juhtisime Riigikogu tähelepanu olulistele riskidele, mis kaasnevad kiirustatult ja õigusloome eeskirju eirates koostatud reformi läbiviimisega.

Lisaks hoidsime silma peal sellel, kui palju investeerivad pensionifondid Eesti majandusse. Kui 2016. aasta alguses oli pensionifondide varadest Eesti majandusse investeeritud ca 5,5 protsenti, siis 2019. aastal tõusis see number juba üle 14 protsendi, kuid vähenes seoses plaanitava pensionireformiga aasta teises pooles 13 protsendini.

Koja arbitraažikohtuga seonduv muudatus

Jõustus tsiviilkohtumenetluse seadustiku muudatus, mille kohaselt on kaubanduskoja arbitraažikohtu otsus sundtäidetav, ilma et see tuleks eelnevalt kohtu poolt täidetavaks tunnistada. See tähendab, et koja arbitraažikohtu otsus jõustub tegemise hetkest ning sellega saab koheselt minna kohtutäituri juurde ja alustada täitemenetlust. Samasugune erand nähakse ette notarite koja vahekohtu menetluses tehtud otsustele. Ülejäänud Eestis tegutsevate vahekohtute otsused tuleb kohtu poolt täidetavaks tunnistada, millega kaasneb täiendav aja- ja rahakulu.

Väärtusliku põllumaa kaitse

Riigikogu menetluses oli eelnõu, millega sooviti väga suures mahus piirata väärtusliku põllumaa omanike õiguseid. Näiteks oli eelnõu kohaselt maa omanikul keelatud kasutada maad ehitustegevuseks, istutada maale puid või põõsaid või lasta maatükil võsastuda. Koda oli eelnõule vastu, sest need piirangud on vastuolus põhiseadusega, riivates ebaseaduslikult omandipõhiõigust ning ettevõtlusvabadust. Lisaks on planeerimisseaduses juba täna olemas võimalused väärtusliku põllumaa kaitseks ning eelnõuga plaanitavad muudatused ei ole hädavajalikud. Riigikogu võttis kaubanduskoja ja ka teiste huvigruppide kriitikat kuulda ning jättis maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse muudatused vastu võtmata.

Tühja kasseti tasu

Riigikogu ei võtnud kaubanduskoja ja teiste osapoolte survele vastu autoriõiguse seaduse muudatusi, millega sooviti kehtestada arvutitele, televiisoritele, digiboksidele, mobiiltelefonidele ja muudele salvestusseadmetele kuni 4-eurost nn tühja kasseti tasu. Lisaks kulude kasvule oleks muudatus suurendanud maaletoojate ja müüjate halduskoormust. Muudatuse eesmärk oli maksta autoritele õiglast hüvitist selle eest, et nende teoseid on lubatud

tasuta kopeerida isiklikuks vajaduseks autori nõusolekuta. Kaubanduskoda on varasemalt teinud ettepaneku maksta autoritele õiglast hüvitist läbi riigieelarve.

Piirikaubandus Lätiga

Kaubanduskoda tellis neljandat aastat järjest Eesti Konjunktuuriinstituudilt piirikaubanduse uuringu, millest selgus, et kuigi ka 2020. aastal kavatsetakse Lätti alkoholseid jooke ostma minna, siis võrdluses 2019. aastaga on Lätti kindlasti alkoholi ostma minna soovivate inimeste osakaal aastaga langenud 7%-punkti (14%-lt 7% -le).

Riigihangete seaduse muutmine

Kuigi uus riigihangete seadus jõustus 2017. aasta septembris, siis kogus rahandusministeerium 2019. aastal erinevatelt huvigruppidele tagasisidet, milliseid muudatusi oleks vaja seaduses teha. Koda esitas liikmete ettepanekul mitmeid muudatusettepanekuid. Need puudutasid näiteks kulude jaotamist vaidlustusmenetluses, kõigi pakkumuste tagasilükkamist hanke eeldatava maksumuse ületamise korral ning küsimust, millal võib hankija pakkuja kvalifitseerimiseks tugineda andmekogus tasuta andmetele ja hankijale olemasolevatele andmetele. Riigihangete seaduse muutmise eelnõu valmib 2020. aastal.

Reklaamiseaduse muudatused

Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium töötas välja reklaamiseaduse muudatused, millega muu hulgas sooviti leevendada tarbijakrediidi reklaami nõudeid, mis täna on väga ranged. Näiteks on täna keelatud koos reklaamida külmkappi ja selle järelemaksu võimalusi. Eelnõuga sooviti see piirang kaotada. Koda avaldas muudatustele toetust. Eelnõu ei jõudnud 2019. aastal Riigikogu menetlusse.

Turismiseaduse muudatused

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium koostas eelnõu, mille alusel peab majutusettevõtte registreerima oma külastaja elektrooniliselt ning esitama vajalikud andmed sisuliselt reaalajas Politsei- ja Piirivalveametile. Kaubanduskoda on seisukohal, et kui riik soovib reaalajas ligipääsu majutusettevõttes peatuvate küllastajate andmetele, siis tuleb riigil kanda ka muudatusega kaasnevad kulud. See tähendab, et riik peab majutusettevõtetele hüvitama kulud, mis majutusettevõttel tekivad seoses oma infosüsteemi liidestamisega Politsei- ja Piirivalveameti andmekoguga. Eelnõu kohaselt jäävad need kulud majutusettevõtete kanda. Lisaks plaanib ministeerium leevendada majutusettevõtetele kehtivaid nõudeid, mis on igati positiivne.

Turvaseaduse muudatused

Saatsime Siseministeeriumile oma seisukohad turvategevuse seaduse muudatuste kohta, millega muu hulgas muudetakse rangemaks sisevalvetöötajale esitatavad nõuded. Kui praegu saab ettevõtte ise sisevalvena korraldada vaid vara valvamist, siis edaspidi saaks sisevalve raames korra rikkujatega edasi tegeleda sisevalve sarnaselt turvatöötajate tegevusele. Lisaks pannakse sisevalvetöötajale samad nõuded nagu turvatöötajalegi, mh vanuse, hariduse, kutse ja edaspidiste koolituste, kehalise ettevalmistuse, isiksuseomaduste, tööriietuse jm osas. Koja hinnangul ei ole selline lähenemine alati mõistlik ega põhjendatud. Sisevalvetöötajale peaksid kehtima rangemad nõuded ainult olukorras, kus täidetakse turvatöötajaga sisult samalaadseid

ülesandeid. Samas ei ole rangemad nõuded põhjendatud näiteks siis, kui ettevõtja korraldab sisevalvet vaid vara valvamiseks.

Börsiettevõtete juhtide tasud

Kui algselt sooviti börsiettevõtete juhtide uusi tasu avalikustamise reegleid kohaldada nii juhatuse kui ka nõukogu liikmetele, siis koja ettepanekul jäeti nõukogu liikmed loetelust välja. Lisaks võttis R Riigikogu arvesse koja ettepanekut, et aktsionäride suuniseid juhtide tasustamispoliitika osas on nõukogule soovituslikud, mitte kohustuslikud. Toetust leidis ka ettepanek, et tasustamisaruanne tuleb kinnitada majandusaasta aruande lisana, mitte iseseisva aruandena.

Kohalike omavalitsuste roll ettevõtluse edendamisel

Koostöös Estonian Business Schooliga viisime kohalike omavalitsuste seas läbi küsitluse, et selgitada välja, kuidas soodustavad omavalitsused kohaliku ettevõtluse arengut, millised tegurid piiravad nende võimalusi edendada ettevõtlust ning mida teha esile kerkinud takistuste kõrvaldamiseks. Koostöös Riigikontrolliga kaardistasime omavalitsuste ettevõtjasõbralikkust ettevõtete hulgas. Küsitluse tulemuste põhjal koostasime koostöös Riigikontrolliga juhise kohaliku omavalitsuse arengukava ettevõtluse osa koostamiseks.

Juristid andsid nõu 135 ettevõttele

Kaubanduskoja liikmed kasutasid 2019. aastal aktiivselt meie juristide teenuseid. Juristid nõustasid liikmeid kõikides olulisemates valdkondades, millega ettevõtted oma igapäevategemistes kokku puutuvad. Kõige suuremat huvi pakkusid ettevõtjatele jätkuvalt lepingutega seotud konsultatsioonid. Aitasime ettevõtetel koostada erinevat liiki lepinguid (peamiselt müügi- ja töövõtulepinguid) ning viisime läbi lepingute analüüse. Lisaks pöördui meie juristide poole ka näiteks seoses maksude, tööõiguse, võlaõiguse ja rahapesu teemadega.

KAUBANDUSKOJA ARBITRAAŽIKOHUS

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja Arbitraažikohus tegutseb alalise vahekohtuna Eestis alates aastast 1992. 11.04.2019 EKTK juhatuse otsusega muudeti arbitraažikohtu reglement. Vastavalt Arbitraažikohtu reglemendile lahendab vahekohus eraõigussuhetest, sealhulgas ka väliskaubandus- ja muudest rahvusvahelistest majandussuhetest tulenevaid vaidlusi, sõltumata hagi hinnast. Vaidluseid on praktikas olnud nii hinnaga alates mõnest tuhandest eurost kuni kümnete miljoniteni.

Arbitraažikohtu otsused jõustuvad tegemise hetkest ning on otse täidetavad rahvusvaheliselt.

- 2019. aastal laekus arbitraažikohtule 14 hagiavaldust. Vaidluse lõplikuks lahendamiseks anti vahekohtule üle 5 hagiastja materjalid (sh 2018. aastal menetlusse võetud asjad).
- Tagastati hagimaterjale viiel korral. Menetlused lõpetasime seetõttu, et pooled leidsid lahenduse enne kohtumenetluse reaalsel algust.
- Kaheksal korral 2019. aastal laekunud asjadest oli vähemalt üks pooltest väljastpoolt Eestit.
- Rahvusvahelistes vaidlustes olid osapoolteks äriühingud Luksemburgist, Norrast, Suurbritanniast, Leedust, Soomest, Rootsist, Ungarist.
- Põhiliselt on vaidluste põhjuseks ja objektiks ikka lepingud. Ostu-, müügi- ja laenulepingutest kokku tulenes sel aastal ligemale $\frac{3}{4}$ vaidlustest ning ülejäänud osa moodustasid vaikiva seltsingu, investeerimis-, juhtimisteenuse osutamise, tarne- jm lepingud. Muuhulgas paluti vahekohtul mõista välja saamata jäänud tulu ning tekitatud kahju ning nt arbitraažimenetluses tuvastatud õigusviljad.
- Ehituse ja sellega seonduvatel lepingutest tulenevad vaidlused olid ka 2019. aastal pisut tagaplaanile jäänud.

KAUBANDUSKOJA ESINDAJA EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEES

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees (EMSKis), mis on Brüsselis asuv Euroopa Komisjoni (EK) liikmesriikide kodanikuühiskonna esindajatest koosnev konsultatiivorgan, jätkas kaubanduskoja esindajana Reet Teder.

2019 oli Euroopa Liidu jaoks valimiste aasta. Valiti Euroopa Parlamenti (EP) ja aasta lõpuks sai paika ka uus Euroopa Komisjoni koosseis. See tähendas ka Komisjoni regulatiivse voo - algatuste ja ettepanekute vähenemist. Ettevõtjate huvide esindajana kuulus ja kuulub Reet Teder tööandjate rühma ja osales aktiivselt kolme erineva sektiooni: INT (siseturg, tarbijakaitse), ECO (makromajandus, maksupoliitika) ja TEN (transport, energeetika, infrastruktuur ja infotehnoloogia) töös.

EK poolt tulevate algatuste vähenemine ei tähendanud aga EMSKi töö kahanemist. Väga palju esitati erinevaid omaalgatuslikke arvamusi. Kuna suur osa EL kodanikest ja ka paljude liikmesriikide esindajad EMSKis seisavad suurema ümberjaotamise, liikmesriikide otsustusõiguse vähendamise ja senisest enam reguleeritud majanduse ja ühiskonna eest, tuli põhitähelepanu suunata ebamõistlike keeldude ja piirangute ärahoidmisele, Eesti otsustusõiguse ja üldiselt ettevõtlusvabaduse kaitsmisele. Tugevamaks muutusid ka mõnede läänepoolsete EL riikide esindajate püüded oma riikide turge kaitsta idapoolsete riikide tööjõu eest. Sellele edukas vastuseisimine oli aasta üks suuremaid kordaminekuid.

Enamik Reet Tederi poolt tehtud muudatusettepanekutest EMSKi arvamustele olidki suunatud Eesti otsustusõiguse kaitsmisele, maksude (sh määrade) ühtlustamise vastu ja ettevõtluse ja majandustegevuse toetuseks. Tähelepanu vajas ka Brexit. Sellesse sisuliselt sekkuda polnud võimalik, aga sai jagada teavet Brexiti mõjude kohta ja seda võimalikult aegsasti. Infot Brexitist, samuti muid EL suundumusi, algatusi ja EMSKi arvamusi tutvustas Reet Teder järjepidevalt ka kaubanduskoja Teatajas jm infokanalites. Oma osa nõudis ka organisatoorne tegevus. Nii osales Reet Teder tutvustava arutelu korraldamisel enne EP valimisi kui organiseeris EMSKi delegatsiooni visiidi Tallinna, mille käigus koguti andmeid uute majandusmudelite toimimise kohta. Eesti on selles vallas edukas.

KAUBANDUSKODA HARIDUSPOLIITIKA KUJUNDAJANA

Kaubanduskoda panustas 2019. aastal jätkuvalt ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu. See on Haridus- ja Teadusministeeriumi eestvedamisel elluviidav üle-eestiline programm, mille eesmärk on edendada ettevõtlusõpet kõigil haridustasemetel ning süvendada ettevõtlikku mõtteviisi.

Programmi raames oleme kaasanud mitmetesse tegevustesse ettevõtjaid, et muuta haridust ja ettevõtlusõpet praktilisemaks ning suunata koole ja ettevõtteid suuremale koostööle. Kaubanduskoja ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu ning Eesti Teadusagentuuri koostöös viidi ellu kaks seminari, mis just nimetatud teemadele keskendusid. Tallinnas ja Tartus toimusid inspireerivad koostööseminarid „Kooli ja ettevõtte koostööst sünnivad tulevikutegijad“. Ühtekokku osales Tallinna ja Tartu seminaridel üle 150 ettevõtete ja koolide esindaja. Seminaridel jagati kogemuslugusid, mida Eesti koolide ja ettevõtete koostöös juba tehtud on ja praktilises töötoas vahetasid osapooled kontakte ning arutasid erinevate koostöövõimaluste üle. Juba teist korda toimus kaubanduskoja eestvedamisel üle-eestiliselt algatus Tööle kaasa! Algatuses osales ligi 200 kooli, 900 tööandjat, kes kaasasid kokku 3300 õpilast. Osalejaid oli poole rohkem kui 2018. aastal. Algatus oli suunatud 1.-9. klasside õpilastele ja selle raames avasid Eesti ettevõtted vähemalt üheks päevaks ukseid oma töötajate lastele, loomaks neile koostöös koolide ja lapsevanematega paremaid ja mitmekülgsemaid võimalusi tööeluga tutvumiseks. Algatuse elluviimisel olid kaubanduskoja koostööpartneriteks Haridus- ja Teadusministeerium, SA Innove ja Eesti Töötukassa.

2019. aastal lõppes Euroopa Komisjoni rahastatud projekt „ApprEnt: Refining Higher Education With Enterprises in Europe“. Projekti eesmärgiks oli ülikoolide ja ettevõtlusorganisatsioonide koostöös arendada töökohapõhise õpet kõrghariduses. Partnerid olid kaheksast Euroopa riigist, igast üks kõrgkool ja ettevõtlusorganisatsioon, Eestist Tallinna Ülikool ja Eesti Kaubandus-Tööstuskoda.

Projekti raames töötati välja järgmised juhendmaterjalid:

- ApprEnti soovituslikud tegevuspõhimõtted parema kõrghariduse tasemel töökohapõhise õppe mudeli loomiseks.
- Kõrghariduse tasemel töökohapõhise õppe lepingu koostamise juhend.
- Kõrghariduse tasemel töökohapõhise õppe mentorite ja juhendajate koolitus. Mentorkoolituse näidisõppekava.
- Turunduspakett: töökohapõhine õpe kõrghariduses: õppides õpetame, õpetades õpime.

Alates 2019. aastast lööb kaubanduskoda kaasa Tallinna Haridusameti juhitud projektis URBACT III "On Board". Selle eesmärgiks on Tallinnas haridusasutuste ja kogukonna koostöö arendamine, et muuta lasteaias ja koolis õppimine elulisemaks ja huvitavamaks ning toetada laste ja noorte ettevõtlikkust. Projektis osaleb Tallinn koos viie teise Euroopa linnaga: Viladecans (Hispaania, juhtpartner), Nantes (Prantsusmaa), Halmstad (Rootsi), Albergaria a Velha (Portugal) ja Poznan (Poola). Projekt kestab kuni 2020. aasta lõpuni ning seda toetab Euroopa Liidu Regionaalarengu Fond.

2019. aastal sai Haridus- ja Teadusministeeriumi juhtimisel alguse uue haridusstrateegia „Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035“ planeerimine. Selles protsessis osaleb ka

kaubanduskoda kaasates ja informeerides seejuures ettevõtjaid. Uus haridusstrateegia valmib 2020. aastal.

KAUBANDUSKOJA LIIKMETELE PAKUTAVAD TEENUSED

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda teenused jagunevad:

- ärivisiidid ja -delegatsioonid;
- info- ja partnerteenused Enterprise Europe Network abil (sh hangete monitooring);
- väliskaubandusteenused;
- koolitused, seminarid ja teised üritused;
- ekspordi- ja väliskaubandusalane nõustamine;
- rahvusvahelised projektid;
- teenused valdkondlike projektide toel (nagu loomemajanduse arendamine või keskkonna- ja energianõustamised);
- muud teenused (reklaam, ruumide rent jne).

Äriviisidid ja –delegatsioonid ning kontaktkohtumised

Aasta jooksul korraldasime 12 kõrgetasemelist äriviisi 18 riiki:

- korraldasime Vabariigi Presidenti saatvad äridelegatsioonid Araabia Ühendemiraatidesse ja Dubaisse, samuti Kuveiti ja Portugali;
- korraldasime kõrgetasemelised äriviisidid arengukoostöö riikidesse Välisministeeriumi arengukoostöö projekti toel: Armeeniasse ja Gruusiasse, Jordaaniasse ja Liibanoni, Vietnami, Indoneesiasse ja Filipiinidele, Rwandasse ning Kasahstani ja Usbekistani;
- korraldasime Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi asekanterit saatva äridelegatsiooni Poola;
- ettevõtjad said osaleda kontaktreisil Valgevenes.

Samuti korraldasime Maaeluministeeriumi rahastusel kontaktreisid toidusektorile Rootsi ning Hiina. Juba kolmandat aastat järjest viisime koostöös tööandja brändingu agentuuriga Instar EBC personalijuhtid kontaktreisile, sel korral oli sihtkohaks Stockholm. Aasta jooksul võtsime vastu mitmeid äridelegatsioone Gabonist, Egiptusest, Hiinast, Iraanist, Moldovast, Slovakkias, Sri Lankast, Valgevenest jt riikidest. Lisaks korraldasime mitmete välisdelegatsioonidele kontaktkohtumisi.

Kaubanduskodjal on olnud võimalus tuua koostöös Eesti Välisministeeriumiga arengukoostöö projekti raames Eestisse mitmeid äridelegatsioone ning korraldada kõrgetasemelisi visiite, et tutvustada Eesti majandust ja ettevõtluskeskkonda ning luua pikaajalisi ärisuhteid valitud arenguriikidega. Aasta jooksul võtsime projekti raames vastu neli kõrgetasemelist äridelegatsiooni: Gabonist, Egiptusest, Moldovast ja Sri Lankalt.

Enterprise Europe Network raames osutatavad kontaktteenused ja hangete monitooring

Euroopa Komisjoni (COSME, Horizon 2020), Eesti 5 partneri ja EASi poolt kaasrahastatud Enterprise Europe Networki (EEN) tegevus jätkus 2019. aastal. Võrgustikul, kus on üle 600 partneri üle maailma, on võimalus Eesti ettevõtjatele koostööpartnereid leida soovitud sihtriigis. 2019. aastal sai vahendatud konkreetseid kontakte 35 Eesti ettevõttele. Lisaks toimuvad B2B kohtumised eri sihtriikides, kus kohalikel ettevõtetel on võimalus osaleda. 2019. aastal osalesid

83 Eesti ettevõtet kokku 24 erineval B2B kontaktkohtumisel. Kokku sõlmiti 11 koostöölepet ettevõtete vahel.

Väliskaubandus

Väljastatud päritolusertifikaatide arv jätkas kasvu ka 2019. aastal. Väljastasime kokku 19957 sertifikaati, mis on viimase 10 aasta kõrgeim tulemus. Jätkuvalt on enim sertifikaate väljastatud Venemaale, Ukrainasse, Hiina ja Valgevenesse. 2019. aastal jätkus hoogsalt ka ATA Carnet kaubamärkmike kasutus, väljastasime neid 159. Sarnaselt päritolumaa sertifikaatidele, on see parim tulemus viimase 10 aasta jooksul. Oleme jätkuvalt partnerid Välisministeeriumile ja Euroopa Komisjonile väliskaubandusalastes küsimustes, Brexiti valguses korraldasime mitmeid teavitusrütusi ning koondasime ettevõtjate sisendit.

Koolitused, seminarid ja teised üritused

2019. aastal korraldasime 136 sündmust, kus osalejaid oli 6500.

Muuhulgas:

- koostöös Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusega ja Swedbankiga viisime läbi "Made in Estonia 2019" ekspordikonverentsi;
- koostöös Work in Estoniaga jätkasime välisvärbamise kohtumiste korraldamist;
- koostöös Toiduliiduga korraldasime toidusektori tootearendajatele just sellele valdkonnale keskenduvat kaks koolitust;
- jätkasime populaarsete *networking* formaadis ürituste Ekspordi Akadeemia Klubi ja Ekspordi Akadeemia Naisteklubi läbiviimist;
- koostöös Tartu Linnavalitsuse Ettevõtlusametiga, SPARK-Demo ja Tartu Teaduspargiga harisime Lõuna-Eesti ettevõtjaid mitmetel olulistel teemadel;
- korraldasime koostöös Hollandi Saatkonnaga Eestis, Mitmekesisuse kokkuleppe võrgustiku ja PAREga inspiratsioonihommiku mitmekesisuse teemal;
- Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusega viisime ellu loomemajanduse ekspordi arenguprogrammi 2, mis keskendus ekspordi arendamisele Soome turul;
- toimusid erinevad seminarid finants- ja raamatupidamisteedel, juhatuse liikmete kohustustest ja paljudel muudel olulistel teemadel.

Ekspordi- ja väliskaubandusalane nõustamine

Ekspordialane nõustamine on olnud abiks nii alustavale kui kogunud eksportöörile. Esimestele on kaubanduskoda pigem neutraalne kolmas osapool, kes annab suuniseid, soovitusi ja näpunäiteid ekspordiga alustamiseks, teistele aga otsime konkreetseid kontakte kindlal sihtturul, kuhu ettevõtja võrgustik veel ei ulatu.

Väliskaubandusalast nõustamist on Kaubanduskoja töötajad oma klientidele pakkunud aastaid. Eksportöörid, kelle kaubad jõuavad kolmandatesse riikidesse, kinnitavad kui ühest suust, et see on oluliselt lihtsustanud nende tööd ja kiirendanud vajalike protseduuridega hakkamasaamist. Eriti hinnatud on nõustamine nende seas, kel väliskaubandusdokumentidega eelnevat kokkupuudet pole olnud.

Rahvusvahelised projektid

Läbi aastate on Eesti Kaubandus-Tööstuskoda osalenud erinevates rahvusvahelistes projektides. 2019. aastal osalesime viies projektis, mille suund ja fookus väga erinevad.

Projektid olid järgmised:

- novembris 2019 lõppes Euroopa Komisjoni rahastatav pilootprojekt "EU-GIVE", mis keskendus jagamismajanduse ettevõtete potentsiaali kasvatamisele. Projekti raames viisime läbi jagamismajandusele keskenduva teavitussürituse, mitmeid koolitusi ning nõustasime personaalselt 14 jagamismajanduse algatust. 3 algatust said võimaluse osaleda projekti lõpuüritusel Brüsselis, kus Raamatuvahetus.ee võitis üleeuroopalise *pitching* võistluse;
- jätkasime INBETS projekti elluviimist. Projekti eesmärgiks on esmalt uurida, seejärel edasi arendada ja luua uuenduslikke ja ülekantavaid mudeleid ja tööriistu, mille abil väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete ülevõtmine saaks tulevikus olema edukam. Ühtlasi soovitakse projektiga muuta antud tööriistad kättesaadavaks ja kasutatavaks kõikidele regiooni ettevõtetele. INBETS projekt sai teoks tänu INTERREG rahastusele Euroopa Liidult. Projekti juhtivpartner on Baltic Sea Academy ja Eesti Kaubandus-Tööstuskoda on üks projekti partneritest. Hoiu end projekti käiguga kursis www.inbets.eu;
- "LEF Network to China: Läti-Eesti-Soome eksporditoe koostöövõrgustik Hiina" projekti tegevuste hulgas on Eesti, Läti ja Soome ettevõtete ühised kontaktreisid Hiina, osalemine ühisstendiga erialamessil, sektorit tutvustavate hiinakeelsete materjalide koostamine, ekspordikoolitused, turu-uuringud, kohapealne tugi, et jõuda õigete partneriteni Hiinas ja aidata ettevõtetel arendada välja oma võrgustik. Projekti juhtpartneriks on Läti Kaubandus-Tööstuskoda, partneriteks Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Läti Puitmajade Klaster, Eesti Puitmajaliit ja Satakunta Rakenduskõrgkool Soomest;
- algas projekti QUALIFY (Quality standards and authenticity to foster competitiveness of agrifood SMEs) elluviimine, mis tegeleb toiduainete sektoris olevate ettevõtete toidupettuste ennetamise ja toidukvaliteedi kontrolli teemaga. Projektis osalevad Government of Catalonia – Department of Agriculture, Livestock, Fisheries and Food (juhtpartner, Kataloonia), Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Chamber of Agriculture of la Vienne (Prantsusmaa), Chamber of Commerce and Industry (Sloveenia), Bulgarian Chamber of Commerce and Industry (Bulgaaria), Region of Thessaly (Kreeka). Qualify projekti eesmärgiks on parandada VKEdes kvaliteedistandardite haldamist, vältides pettuseid ning rakendades paremaid ja keerukamaid kvaliteedistandardeid, mis vastavad seadusandlusele ja tagavad paremad ning konkurentsivõimelisemad tooted;
- jätkasime EUREMnext projekti elluviimisega. Eesti Kaubandus-Tööstuskoda viib alates märtsist 2018 ellu 3-aastast europrojekti EUREMnext, mida rahastab Euroopa Liidu Horisont 2020 programm toetuslepingu nr 785032 alusel. Projekti peamiseks väljundiks on Saksamaalt pärineva koolitusprogrammi European EnergyManager Eestisse toomine, meie oludega kohandamine ning on mõeldud ettevõtete energiavaldkonna juhtide koolitamiseks, sisaldades teoreetilist taustainfot kui ka praktilist teavet ettevõtte energiakasutuse optimeerimise võimalustest ja nende rakendamisest. Esmakursusel osales detsember 2018-oktoober 2019 15 tööstusettevõtet, kellest edukalt lõpetas kursuse 13 (kursus eeldas koolitustel osalemist, kirjaliku kursusetöö

ning eksami sooritamist). Täiendavad tegevused puudutavad energiatõhusust edendavaid koolitusi ja seonduvate infomaterjalide pakkumist laiemale sihtgrupile.

KAUBANDUSKOJA ESINDUSED

Jõhvi esindus

Kaubanduskoja Jõhvi esindus jätkas 2019. aastal tegevustega, mis olid suunatud ettevõtete äritegevuse efektiivsuse suurendamisele ning ekspordivõimaluste avardamisele.

Rahvusvaheline koostöö

Ettevõtetega suheldes ilmneb, et jätkuvalt ollakse huvitatud koostööst riikidega, mis asuvad endise Nõukogude Liidu territooriumil. Nii korraldas Jõhvi esindus 2019. aasta jooksul ettevõtete visiite Venemaale, Armeeniasse, Georgiasse, Valgevenesse, Kasahstani ja Usbekistani. Eestis võtsime omakorda vastu äridelegatsioonid Valgevenest ja Venemaalt.

Tagasiside reisirõõmu osalemise kohta on positiivne ja mitmed ettevõtted on visiitidel osalemise tulemusel jõudnud reaalse koostööni. Nii näiteks on mooside tootmisega tegelev ettevõtte ostnud reisil osalemise tulemusel saadud koostööpartnerilt külmutatud marju, teeninduskeskuste haldamisega tegelev ettevõtte on visiitidel leitud koostööpartneriga avamas rahvusvahelist kõnekeskust ning Valgevene reisi käigus sõlmiti lõplikud kokkulepped otselendude alustamiseks Tallinna ja Minski vahel. Selliseid näiteid tekkinud koostööst on mitmeid, leitud on allhankijaid, tarnijaid, partnereid tehnoloogiliseks koostööks ja kohtunud oma valdkonna ettevõtetega, kellega teinekord hea lihtsalt kogemusi vahetada ja plaane teha.

Mitmete visiitide korraldamist on toetanud Eesti Välisministeerium „Arengukoostöö programmi“ vahenditest ning ettevõtete positiivsest tagasisidest lähtudes on Jõhvi esindus jätkamas visiitide korraldamisega 2020. aastal. Kavas on reisirõõmu Minskisse, Bakuusse ja Kaasanisse.

Nõustamine Euroopa Liidu teemadel

Euroopa Komisjoni Eesti esindusega sõlmitud lepingu alusel jätkas kaubanduskoda 2019. aastal **Europe Directi Jõhvi Teabekeskuse** töö korraldamist. Selle eesmärgiks on nii era- kui juriidiliste isikute nõustamine kõigis Euroopa Liitu puudutavates küsimustes ning teavitussürituste korraldamine nii laiemale üldsusele kui ka konkreetsetele sihtgruppidele. Teavitamiseks Ida-Virumaa inimesi edukatest EL toetusega ellu viidud projektidest, osalesime aasta ettevõtte konkursi korraldamisel. Konkursi käigus valiti Ida-Virumaa Aasta Eurorahade Rakendajaks Trogar OÜ, kes on rajanud Purtse sadamasse Tulivee restorani ja turismikeskuse.

Ettevõtete tunnustamine

Eesmärgiga tunnustada parimaid ettevõtjaid ning väärtustada ettevõtlust ja ettevõtlikkust Ida-Virumaal korraldas kaubanduskoja Jõhvi esindus koos partneritega konkursi „Ida-Virumaa Aasta Ettevõtted 2019“. Ida-Virumaa Aasta Ettevõtja tiitli pälvis Waldchnep OÜ kaasaegse tootmisettevõtte rajamise eest Narva. Lisaks kuulutati Jõhvi Kontserdimajas toimunud tunnustusüritusel välja võitjad veel järgmistes kategooriates: Ida-Virumaa Aasta Väikeettevõtte (InterVacTechnology OÜ), Ida-Virumaa Aasta Turismiettevõtte (Toila Sanatoorium AS), Ida-

Virumaa Aasta Uustulnuk (Primatec Coatings OÜ), Ida-Virumaa Aasta Eurorahade Rakendaja (Trogar OÜ), Ida-Virumaa Aasta Ettevõtjate Sõber (Anneki Teelahk, Eesti Töötukassa Ida-Virumaa osakonna juht).

Kõigilt osapooltelt saadud positiivsest tagasisidest lähtudes toimub ettevõtluskonkurss Ida-Virumaal ka 2020. aastal.

Kaasarääkimine olulistel teemadel

Seoses rahapesuvastase võitluse meetmete rakendamisega Eestis tekkisid aasta jooksul teravad probleemid ettevõtete ja pankade vahel – pangad sulgesid arvelduskontosid ja ettevõtted ei saanud aru, miks peab oma ärimudeli kohta pangale järjest rohkem infot edastama. Selleks, et vastastikust arusaamist suurendada ja omavahelisest suhtlusest pingeid maha võtta, korraldas kaubanduskoja Jõhvi esindus koostöös Ida-Viru Ettevõtluskeskusega mitmeid kohtumisi ettevõtete ja pankade esindajate vahel. Praeguseks ei saa küll tõdeda, et selles valdkonnas enam probleeme pole, kuid toimunud kohtumiste tulemusel suurenes kindlasti arusaamine teise poole käitumise ajenditest ja põhjustest.

Koolitused

Seoses avaliku sektori ja riigi omanduses olevate ettevõtete üleminekuga e-arvetele korraldas Jõhvi esindus vastavasisuliselt koolitusi siinsetele ettevõtetele ning koostöös TalTech Virumaa Kolledžiga toimus ärihommikusöök, kus käsitleti intellektuaalse omandi kaitsega seonduvaid teemasid. Ida-Virumaale omaset toimusid koolitused nii eesti kui ka vene keeles.

Väliskaubandusdokumendid

Ida-Viru ettevõtete ekspordi toetamiseks väljastas ja kinnitas kaubanduskoja Jõhvi esindus 2019. aastal üle tuhande väliskaubandusalase dokumendi või päritolusertifikaadi.

Tartu esindus

Tartu esinduse tegevused lisaks liikmete infopäringutele vastamisele ning nende konsulteerimisele õiguslikes ja majanduslikes küsimustes olid 2019. aastal alljärgnevad.

Üritused

Aasta jooksul korraldati 12 koolitust ja seminari. Kõige suurema osalejate arvuga olid maksundust ja tööõiguse probleeme käsitlevad seminarid. Jätkuvalt oli populaarne kuuest seminarist koosnev finantskoolituste tsükkel firma võtmeisikutele.

Eesti-Läti piiriülese koostöö projekt

Jätkus Interregi kaasrahastatud Eesti-Läti piiriülese koostöö projekt Delbi 2, mis on suunatud Lõuna-Eesti ja Põhja-Läti ettevõtjatele. Partneriteks on Läti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Tartu Teaduspark ja Eesti Kaubanduskoda Lätis. Projekti prioriteetseteks sektoriteks on puit, toit ja turism.

Delbi 2 toel osalesid kolm Eesti puidufirmat traditsioonilisel Valmiera messil. Tartus toimival Maamessil olid Eesti-Läti ühisstendiga väljas neli toidufirmat, neist kolm Lätist ja üks Eestist.

Projekti raames toimus aasta jooksul kolm äridelegatsioonide visiiti. Maikuu käisid 11 puidufirmade esindajat kahepäevasel kontaktreisil Põhja-Lätimaal eesmärgiga leida uusi koostööpartnereid ja vahetada kogemusi. Septembris olid Läti puiduettevõtjad vastukülaskäigul Tartus, lisaks osalemisele kontaktpäeval külastati aktsiaseltse Kodumaja ja Lasita Aken. Detsembris oli Eestis kahepäevasel visiidil Läti toidutootjate delegatsioon, külastati firmasid ja koostöös Läti saatkonnaga toimus kohtumine Eesti ettevõtjatega.

Septembris toimus Tartus järjekordne Eesti-Läti äriforum, mis oli pühendatud puidusektori võimalustele ja väljakutsetele. Äriforum lõppes Livoonia auhindade piduliku kätteandmisega. Nimetatud auhind antakse ühele Eesti ja ühele Läti ettevõttele, kes naaberriigi majandusse on palju panustanud. 2019. aasta laureaadid olid AS Latvijas Finieris ja AS Graanul Invest.

Tartu ettevõtlusnädala raames toimus projekti toel Tartus Eesti ja Läti idufirmade esindajate kokkusaamine.

Projekt Delbi 2 jätkub kuni aprillini 2020.

Osalemine töögruppides

Esindus osales erinevate kohaliku ettevõtluse edendamiseks mõeldud töögruppide ja komisjonide töös, näiteks Tartu linnavalitsuse poolt koordineeritava ettevõtluse tugistruktuuride ümarlaud.

Osalemine SA Tartu Ärinõuandla nõukogu töös.

Väliskaubandusdokumendid

Aasta jooksul väljastatud päritolusertifikaatide arv kasvas 1/3 võrra, esindus väljastas 1452 sertifikaati. Enim väljastati päritolusertifikaate Hiina suunas liikuvatele kaupadele.

Osalemine töögruppides

Esindus osales erinevate kohaliku ettevõtluse edendamiseks mõeldud töögruppide ja komisjonide töös, näiteks Tartu linnavalitsuse poolt koordineeritava ettevõtluse tugistruktuuride ümarlaud.

Osalemine SA Tartu Ärinõuandla nõukogu töös.

Pärnu esindus

Pärnu esinduse tegevus oli 2019. aastal orienteeritud nii Pärnu piirkonnas kui mujal Eestis tegutsevatele ettevõtetele teenuste pakkumisele. Selleks korraldati koolitusi ja ärihommikusööke ning aidati kaasa ärikontaktide loomisele välisurgudel.

Seminarid ja koolitused

2019. aastal korraldas Pärnu esindus 11 koolitusseminari, millest sai osa 187 inimest. Lisaks Pärnule ja Tallinnale toimusid koolitusseminarid veel Kuressaares, Viljandis ja Rakveres, mille eesmärk oli tulla oma teenustega ettevõtetele veelgi lähemale. Traditsiooniliselt rääkisid tunnustatud lektorid ja spetsialistid ettevõtjatele huvipakkuvatel teemadel. Aktuaalseimaks osutus jätkuvalt maksumuudatustega seonduv temaatika.

Ärihommikusöögid

Kohalikus kogukonnas on saanud omamoodi kaubamärgiks meie korraldatavad ärihommikusöögid, kus ettevõtjate ja avaliku sektori esindajatega kohtuvad olulised inimesed. Möödunud aastal toimunud kolmel ärihommikusöögil esinesid rohkearvulisele publikule Euroopa Parlamendi liige **Urmas Paet**, väliskaubandus- ja infotehnoloogiainminister **Kert Kingo** ja rahandusminister **Martin Helme**, kes kõik kõnelesid oma valdkonna aktuaalsetel teemadel.

Osalemine Pärnumaa Kutsehariduskeskuse nõunike kogu töös ja Tartu Ülikooli Pärnu kolledži nõukogu töös

Pärnumaa Kutsehariduskeskuse nõunike kogus on kaubanduskoja esindajatel juhtiv roll ja Pärnu esinduse juhataja Toomas Kuuda on nõunike kogu esimees. Tartu Ülikooli Pärnu Kolledžis ollakse ülikoolivälise isikuna nõukogu liige.

Nende tegevustega aidatakse kaasa kutsehariduskeskuse ja Pärnu kolledži ning ettevõtjate koostööle ja õppekavade arendamisele lähtuvalt tööandjate huvidest.

Välja antud auhinnad

Kümnenadat korda kaubanduskoja Pärnu esinduse poolt välja antava „Pärnumaa vastutustundlik ettevõtte“ auhinna pälvis 2019. aastal Helmetal IMS OÜ ja ettevõtte juht Vitali Kangur.

Auhind omistatakse ettevõttele, kelle tegevus on märkimisväärselt aidanud kaasa kohaliku kogukonna arengule ning kelle majandusnäitajad on olnud stabiilselt head aastate lõikes, seejuures tegevus suunatud peamiselt välisurgudele. Helmetal IMS OÜ on kõrgelt hinnatud metallitöötlemise ja projekteerimisega tegelev ning uuenduslikke tooteid pakkuv ettevõtte.

Majandusteemaline

pärastlõuna

Kaubanduskoja Pärnumaa liikmed ja Swedbanki võtmekliendid kohtusid 12. korda meie korraldatud Majandusteemalisel pärastlõunal, kus inspireerivaid ideid ja kasulikke teadmisi jagasid **Raul Eamets**, Tartu Ülikooli professor ja Sotsiaalteaduste valdkonna dekaan, **Olavi Lepp**, Swedbank Eesti peadirektor ja **Joonas Hellerma**, teleajakirjanik ja kultuurisaate „Plekktrum“ saatejuht.

Panus korraldamisse ja osalemine

- Võistlus „Pärnumaa parim õpilasfirma 2019“
- Pärnumaa ettevõtlusnädal
- Üle-eestiline õpilasfirmade jõululaat „Pärnumaa jõulud 2019“
- Omavalitsuspäev
- Pärnu linna ettevõtlustoetuse komisjon

Messid

Kaubanduskoja Pärnu esindus korraldas messistendide ehituse ning messil osalevate Eesti ettevõtete tootenäidiste ja reklaammaterjalide transpordi kahele Araabia Ühendemiraatides toimunud messile. Dubais toimus maailma suurim toidu- ja joogisektori mess **Gulfood 2019** ning Abu Dhabis energeetikakongress ja mess **World Energy Congress**, mida külastas ka Vabariigi President Kersti Kaljulaid.

Huvi meie stendide ja toodete vastu oli suur ning meil oli hea meel aidata kaasa Eesti tutvustamisele.

Väliskaubandusdokumendid

2019. aastal väljastas Pärnu esindus rekordiliselt **3690** päritolusertifikaati ja muud väliskaubandusega seotud dokumenti.

Saaremaa esindus

Saaremaa esinduse eesmärk on tagada Saaremaal ja Hiiumaal kaubanduskoja liikmete igapäevaste teenuste, konsultatsioonide, seminaride, koolituste ja väliskaubandusdokumentide kättesaadavus.

Saaremaa esindus väljastas ja kinnitas 2019. aastal 87 väliskaubandusdokumenti.

Üritused

2019. aastal korraldas Saaremaa esindus koostöös Pärnu esindusega maksumuudatuste alase koolitusseminari, millest võttis osa üle 20 inimese.

KAUBANDUSKODA KUI ETTEVÕTJATE SUHTLUSKANAL

Korraldasime 2019. aastal mitmeid pikkade traditsioonidega liikmeüritusi.

Kevadball

4. mail toimus Hilton Tallinn Park hotellis 23. korda kaubanduskoja Kevadball, kus oli kohal üle 500 külalise. Õhtut juhtisid Reimo Sagor ja Piret Potisepp, tantsuks mängis ansambel Swingers. Publikut naerutas koomik Tigran Gevorkjan oma stand-up etteastega ning toimus oksjon, mille tulu läks vähiravifondile "Kingitud elu". Õhtu jooksul sai teha meeleolukaid fotosid Photoboothis, Tradehouse'i ilunurgas värskendada oma jumestust ning Olympic Caisno pokkeri-, blacjacki- ja ruletilaudadel panna proovile oma õnn. Kõigi ballikülaliste vahel loosisime välja ehte Sangla Juveelisalongilt ning reisi kahele Pariisi Estraveli ja Finnairi poolt. Peale balli lõppu jätkus pidu Olympic Park Casinos, kus toimus retrodisko. Kevadballil andsime üle kaubanduskoja aumärgid inimestele, kes on mänginud olulist rolli Eesti ettevõtluskeskkonna arendamisel.

I klassi aumärgid

Mati Vetevool – AS M.V.WOOL juhataja, eriliste teenete eest ettevõtluse ja toidutööstuse pikaajasel arendamisel.

Heiki Einpaul – Hekotek AS juhatuse esimees, eriliste teenete eest ettevõtluse ja tööstuse pikaajasel edendamisel.

Jüri Külvik – Lemeks AS juhatuse esimees, eriliste teenete eest ettevõtluse ning metsa- ja puidutööstuse pikaajasel edendamisel.

Neinar Seli – Estiko AS nõukogu esimees, eriliste teenete eest Eesti ettevõtluse ning tööstussektori arendamisel.

II klassi aumärgid

Simo Puustelli – Harju Elekter Kiinteistöt OY tegevdirektor/ Satmatic OY juhatuse esimees, eriliste teenete eest ettevõtluse ning tööstusvaldkonna rahvusvahelisel arendamisel.

Rainer Saks – Välisministeeriumi kantsler, eriliste teenete eest Eesti välisdiplomaatia ja äridiplomaatia arendamisele kaasaaitamisel.

III klassi aumärgid

Dmitri Jegorov – Rahandusministeeriumi maksu- ja tollipoliitika asekancler, eriliste teenete eest Eesti ettevõtlus- ja maksupoliitika edendamisel.

Indrek Peterson – Eesti Ehitusettevõtjate Liidu tegevdirektor, eriliste teenete eest Eesti ehitussektori edendamisel ning valdkonna ühistegevuse edendamisel.

Tenniseturniir

1. juunil toimus Pärnu Kesklinna Tenniseväljakutel kaubanduskoja ja Harmeti tenniseturniir. Turniiril osales kokku 23 paari, kes olid võistlustules rändkarika ja Turkish Airlines'i poolt välja pandud lennupiletite nimel. Turniiri võitjateks mängisid end Tarmo Thomson (AS Prelvex) ja Rauno Loonurm (Harmet OÜ), II koha saavutasid Mart Nõmper (Rödl & Partner Estonia) ja Anastassia Solovieva (AS Katomsk), III kohale tulid Anneli Metsa (SA.MET AS) ja Sirli Laur (Ü&A OÜ). Lohutusturniiri võidu said Julia Mozberg (Helmes AS) ja Kristjan Abakanov (Ericsson Eesti AS).

Golfiturniir

13. juunil toimus Jõelähtmel, Estonian Golf & Country Clubis kaubanduskoja ja Mateki golfiturniir, kus võistlesid 18 ettevõtlikku meeskonda. Esikoha noppis Hansavest Rental OÜ (Rainer Paks, Rasmus Paks, Allan Roosipuu, Derek Vaide), teisele kohale tuli RAMM Ehituse OÜ (Lauri Männiste, Siim Ehatamm, Rainer Boberg, Märt Mõistus) ning kolmanda koha sai Solar4You OÜ (Jaanus Simson, Rene Aguraiuja, Hanno Strazds, Katrin Kiisa). Kõigi turniiril osalejate vahel loosisime välja ka Turkish Airlines'i poolt välja pandud lennupiletid kahele, mille võitis endale loosi tahtel Avo Raigla, kes esindas ettevõtet Saksa Automaatika OÜ.

Ärihooaja avamine

31. augustil avasime koos oma liikmete ja koostööpartneritega 2019/2020 ärihooaja kogupereüritusega MOMU Mootorispori Muuseumis. Päeva jooksul pakkusid meie head partnerid nii suurtele kui väikestele külalistele põnevaid tegevusi. Päeva peaesinejaks oli Karl-Erik Taukar, kes kõikide fännide rõõmuks jagas päeva lõpus ka autogramme. Lisaks toimusid Arno Sillati juhtimisel eksursioonid Mootorispori Muuseumis, Urmo Aava rääkis huvilistele autospori suurürituste korraldamisest ning Spordinädal 2019 patroon Ott Kiivikas tutvustas spordinädala tegevusi. Visiitkaardiloosis leidsid uued omanikud mitmed auhinnad, peaauhinnaks olnud perereisi Berliini Estraveli ja airBalticu poolt võitis Helena Veidenbaum (Mooncascade OÜ).

Koja aastapäeva vastuvõtt

6. novembril tähistasime kaubanduskoja 94. aastapäeva täitumist piduliku vastuvõtuga Maarjamäe lossis. Andsime üle tänukirjad ettevõtetele, kes on olnud pikaajalised koja liikmed. 2019. aastal täitus 65 aastat liikmelisust ABT ASil ja Tallinna Sadam ASil. Baltplast AS on olnud kaubanduskoja liige 40 aastat.

Täname koostööpartnereid:

Estravel, Nordica, Silberauto, Stillabunt, ABB, Liviko, Vähiravifond "Kingitud Elu", Olympic Casino, Tradehouse, Hilton Tallinn Park hotell, Lilli Jahilo, Extrahaus, Sangla Juveeliasalong, Dermosil, Finnair, Taktikalise Laskimise Keskus, Photobooth, Borealis Holding, Turkish Airlines, Nordic Hotel Forum, Corny, Monaco Restoran, Saku Õlletehas, Olde Hansa, A. le Coq, Coop Pank, Tööinspeksioon, Cramo, airBaltic, Salvest, MOMU Mootorispori Muuseum, 7Kohvipoissi, Balsnack, Harmet, Matek.

KAUBANDUSKOJA TRÜKISED JA VÄLJUNDID

Jätkuvalt ilmusid kõik liikmeid teavitavad ning välispartneritele suunatud väljaanded.

- 6 numbrit kaubanduskoja häälekandjat Teataja;
- 6 numbrit venekeelset häälekandjat Vestnik;
- iganädalane E-Teataja eesti keeles, üle nädala ilmuv venekeelne E-Vestnik ning kord kuus ilmuv ingliskeelne E-News;
- Estonian Export Directory 2018-2019, kus tutvustavad ennast Eesti ettevõtted, kes soovivad oma kaupu ja teenuseid välisriikidele viia ja mujalt maailmast partnereid leida. Estonian Export Directory koostööpartner on FCR Media AS.
- Uudiskiri Export News. 2017. aasta augustist hakkas kaubanduskoda välja andma Eesti eksportööre tutvustavat elektroonilist uudiskirja Export News. Uudiskirja eesmärk on

tutvustada Eesti eksportööride tegevusi ja saavutusi rahvusvahelisel tasandil. Uudiskirja saajateks on välisriikide saatkonnad Eestis ja välismaal, Eesti riigi ja EASI välisesindused, aukonsulid, välismaised kaubanduskojad jne (kokku ca 800 kontakti). 2019. aastal saatis koda uudiskirju välja neli, mille kõikide lugudega saad tutvuda kaubanduskoja ingliskeelsel kodulehel: www.koda.ee/en/news.

- Välja hakati saatma eraldi uudiskirju, milles kajastatakse tuleva kuu sündmusi ning Enterprise Europe Networki tegevusi.

MEEDIASUHTLUS

Kaubanduskoda on üks hinnatumaid majanduskeskkonna ja ettevõtluse teemadel seisukohtade andjaid. Meedia kasutab aktiivselt kaubanduskoja materjale avalikus ruumis kasutamiseks.

Kokku mainiti kaubanduskoda 2019. aastal meedias 1107 korral. Saatsime aasta jooksul välja üle 30 pressiteate, lisaks jõudis suur arv ettevõtjate jaoks olulistest teemadest ajakirjandusse kaubanduskoja kodulehe ja uudiskirja kaudu. Aasta jooksul jõudis meie sulest avalikkuse ette mitmeid arvamused, milles rääkisime maksupoliitikast kuni hariduse kvaliteedi tõstmiseni.

Meedia teavitamiseks korraldati 4 pressikonverentsi: kaks ümbrikupalga küsitluse tulemuste tutvustamiseks, piirikaubanduse uuringu tulemuste avalikustamiseks ja üks Tallinna-Helsingi hinnatasemete uuringu tulemuste avalikustamine.

KAUBANDUSKODA TUNNUSTAB

Eesti ettevõtete konkurentsivõime edetabel 2019

Konkurentsivõime edetabelit korraldades tunnustab kaubanduskoda tublimaid ettevõtteid. Eesmärgiks on selgitada välja konkurentsivõimelisemad ettevõtted, pakkuda ettevõtetele võimalust võrrelda end teiste omasugustega ning hinnata Eesti ettevõtete edukust, tulemuslikkust ja jätkusuutlikkust.

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda on koostanud Eesti ettevõtete konkurentsivõime edetabelit aastast 2003. Konkursi raames koostatakse ettevõtete üldine konkurentsivõime paremusjärjestus majandusnäitajate põhjal. Arvestatakse kahe viimase aasta majandustegevuste näitajaid: müügitulu, puhaskasum, omakapital, töötajate arv ning tööjõukulu. Andmete analüüsi ja edetabelite koostamise partneriks on Eesti Konjunktuuriinstituut, tehes koostööd Lausanne'i Juhtimise Arendamise Instituudiga.

Konkurentsivõime edetabeli 2019 võitjad:

- **Merko Ehitus AS** - Konkurentsivõimelisim suurettevõte.
- **CM Tallinn AS** - Konkurentsivõimelisim väike- ja keskettevõte.
- **Intelligentne Grupp OÜ** - Konkurentsivõimelisim mikroettevõte.

Konkurentsivõimelisimad ettevõtte d valdkonniti:

- **Cleveron AS** - Konkurentsivõimelisim tööstus- ja energeetikaettevõtte
- **A. Le Coq AS** - Konkurentsivõimelisim toiduainetööstuse ettevõtte
- **AS Silberauto** - Konkurentsivõimelisim jaekaubandusettevõtte
- **CM Tallinn AS** - Konkurentsivõimelisim hulgikaubandusettevõtte
- **Novatours OÜ** - Konkurentsivõimelisim turismiettevõtte
- **Kapitel AS** - Konkurentsivõimelisim kinnisvaraettevõtte
- **Tallink Grupp AS** - Konkurentsivõimelisim transpordi- ja logistikaettevõtte
- **Energiapartner OÜ** - Konkurentsivõimelisim arhitektuuri- ja projekteerimisettevõtte
- **Merko Ehitus AS** - Konkurentsivõimelisim ehitusettevõtte
- **Telia Eesti AS** - Konkurentsivõimelisim side-, kommunikatsiooni- ja IT-ettevõtte
- **Tornator Eesti OÜ** - Konkurentsivõimelisim põllu- ja metsamajandusettevõtte
- **Swedbank AS** - Konkurentsivõimelisim finantsvahendusettevõtte
- **Ramirent Baltic AS** - Konkurentsivõimelisim teenindusettevõtte

Edetabelites on avaldatud parimad ettevõtted. Kokku osales edetabelites 1856 ettevõtet. Valdkondlikes edetabelites osales ettevõtteid järgmiselt: tööstus- ja energeetika 530, toiduainetööstus 65, jaekaubandus 97, hulgikaubandus 388, turism 44, kinnisvara 34, transport- ja logistika 133, projekteerimine ja arhitektuur 40, ehitus 140, side, kommunikatsioon ja IT 83, põllu- ja metsamajandus 35, finantsvahendus 34 ja teenindus 232.

Aasta ettevõtte 2019

Koos Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse ja Tööandjate Keskliidu konkursi Ettevõtluse Auhind parimatega kandideerisid Konkurentsivõime Edetabeli parimad tiitlile aasta ettevõtte 2019. Aasta ettevõtte tiitliga pärjati Kundas asuv puitmassi tehas AS Estonian Cell.

Aasta ettevõtte valis esinduslik žürii, kuhu kuulusid väliskaubandus- ja infotehnoloogiaminister Kert Kingo, Eesti Panga president Madis Müller, Rektorite Nõukogu juhatuse esimees Mait Klaassen, Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi tegevjuht Kristiina Esop, Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse liige ja Chemi-Pharmi juhatuse liige Ruth Oltjer, Eesti Tööandjate Keskliidu juht Arto Aas, endine EASi juhatuse esimees Alo Ivask ja EASi ettevõtluse keskuse direktor Tanel Rebane.

Eesti parimate ettevõtete tunnustamise pidulikku galat korraldavad Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda ja Eesti Tööandjate Keskliit. Konkursi kohta leiab täiendavat infot kodulehelt: www.ettevotluskonkurss.ee

Noore ettevõtja preemia

Juba viiendat aastat järjest valisid kaubanduskoda ja Swedbank välja Noore ettevõtja. Aasta noore ettevõtja tiitli pälvis 28-aastane ettevõtja Ardo Kaurit, kes on ettevõtte Ampler Bikes asutaja ja tegevjuht. Ampler Bikes toodab peamiselt ekspordiks elektri jalgrattaid. Üleandmine toimus Eesti Parimad Ettevõtted pidulikul auhinnagalal 11. oktoobril 2019.

Preemiale kandideerida saavad kõik kuni 35-aastased Eestis registreeritud ettevõtte omanikud ja/või juhid, kelle tegevus on olnud silmapaistev, kes kasutanud oma ettevõtluses innovaatilisi lahendusi ja juba ekspordib või plaanib seda tegema hakata. 2019. aastal kandideeris preemiale 16 ettevõtlikku noort, kelle hulgast valis võitja välja žürii.

Žüriis osalesid Eesti Kaubandus-Tööstuskoja peadirektor Mait Palts, Swedbanki äripanganduse osakonna juht Aira Nigul-Lepp, Eesti Vabariigi Presidendi majandusnõunik Heido Vitsur, Estraveli tegevjuht Anne Samlik ning eelmise aasta noore ettevõtja preemia laureaat ja ettevõtte eAgronom tegevjuht ja asutaja Robin Saluoks.

Swedbank ASi välja pandud 5000 euro suurune preemia anti välja juba viiendat korda. Konkurssi korraldavad Eesti Kaubandus-Tööstuskoda ja Swedbank AS ning algatust toetab president Kersti Kaljulaid.

Raamatupidamise aastaaruanne

Konsolideeritud bilanss

(eurodes)	Lisa	31.12.2019	31.12.2018
AKTIVA			
Käibevara			
Raha ja pangakontod	2	1 811 326	1 803 294
Lühiajalised finantsinvesteeringud	3	1 601 999	1 347 000
Nõuded ostjate vastu		95 471	122 603
Mitmesugused nõuded		17 206	16 560
Ettemakstud tulevaste perioodide kulud	4	163 542	85 160
Käibevara kokku		3 689 544	3 374 617
Põhivara			
Materiaalne põhivara			
Maa ja ehitised	6	722 296	830 944
Masinad ja seadmed	6	18 513	15 460
Muu põhivara	6	0	560
Materiaalne põhivara kokku		740 809	846 964
Immateriaalne põhivara	7	8 855	19 930
Põhivara kokku		749 664	866 894
AKTIVA KOKKU		4 439 208	4 241 511
PASSIVA			
Lühiajalised kohustused			
Ostjate ettemaksed	9	257 147	240 079
Võlad tarnijatele		14 095	45 822
Mitmesugused võlad	9	427 395	366 780
Maksuvõlad	10	103 610	119 711
Viitvõlad			
Võlad töötajatele	9	43 609	41 584
Muud viitvõlad	9	426 177	396 492
Viitvõlad kokku		469 786	438 076
Lühiajalised kohustused kokku		1 272 033	1 210 468
Netovara			
Reservid	11	478 625	478 625
Eelmiste perioodide akumuleeritud tulem		2 552 418	2 532 067
Aruandeaasta tulem		136 132	20 351
Netovara kokku	11	3 167 175	3 031 043
PASSIVA KOKKU		4 439 208	4 241 511

Konsolideeritud tulude ja kulude aruanne

(eurodes)	Lisa	2019	2018
TULUD			
Müügitulu	13	897 724	800 534
Liikme- ja sisseastumismaksud	14	949 758	911 363
Muud tegevustulud	15	343 426	271 058
Tulud kokku		2 190 908	1 982 955
KULUD			
Mitmesugused tegevuskulud	16	686 074	665 627
Tööjõu kulu	17	1 244 295	1 168 904
a) palgakulud		929 985	873 661
b) sotsiaalmaksud		314 310	295 243
Kulum	6,7	133 712	133 612
Kulud kokku		2 064 081	1 968 143
PÕHITEGEVUSE TULEM		126 827	14 812
FINANTSTULUD ja -KULUD			
Intressitulud		9 305	5 542
Intressikulud		0	3
Kokku finantstulud ja -kulud		9 305	5 539
ARUANDEAASTA TULEM		136 132	20 351
ARUANDEAASTA TULEM KOKKU		136 132	20 351

Konsolideeritud rahavoogude aruanne

(eurodes)

	Lisa	2019	2018
I. RAHAVOOD PÕHITEGEVUSEST			
1.1. Põhitegevuse tulem		126 827	14 812
1.2. Korrigeerimised		133 712	133 612
*Põhivara kulum ja väärtuse langus	6,7	133 712	133 612
1.3. Äritegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus		-51 896	14 137
1.4. Äritegevusega seotud kohustuste ja ettemaksete muutus		61 565	259 071
RAHAVOOD PÕHITEGEVUSEST KOKKU		270 208	421 632
II. RAHAVOOD INVESTEERIMISTEGEVUSEST			
2.1. Põhivarade soetus (soetusmaksumus)	6,7	-16 482	-10 888
2.2. Laekunud intressid		9 305	5 542
2.3. Makstud intressid		0	-3
2.4. Lühiajaline finantsinvesteering	3	-254 999	-650 000
RAHAVOOD INVESTEERIMISTEGEVUSEST KOKKU		-262 176	-655 349
RAHAVOOD KOKKU		8 032	-233 717
RAHA ja RAHA EKVIVALENDID PERIOODI ALGUSES	2	1 803 294	2 037 011
RAHA ja RAHA EKVIVALENTIDE MUUTUS		8 032	-233 717
RAHA ja RAHA EKVIVALENDID PERIOODI LÕPUS	2	1 811 326	1 803 294

Konsolideeritud netovara muutuste aruanne

(eurodes)

	Reservid	Akumuleeritud tulem	Kokku
Saldo 31.12.2017	478 625	2 532 067	3 010 692
Aruandeperioodi tulem	0	20 351	20 351
Saldo 31.12.2018	478 625	2 552 418	3 031 043
Aruandeperioodi tulem	0	136 132	136 132
Saldo 31.12.2019	478 625	2 688 550	3 167 175

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1. Raamatupidamise aastaaruande koostamisel kasutatud arvestusmeetodid ja hindamisalused

31. detsembril 2019 lõppenud majandusaasta kohta koostatud konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne on koostatud lähtudes Eesti finantsaruandluse standardist, mis tugineb rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtetele. Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (kaubanduskoda) on oma põhikirja järgi vabatahtliku liikmelisuse alusel Eesti Vabariigis kehtestatud korras registreeritud juriidilisi ja üksikisikuid ühendav mittetulundusühing. Kaubanduskoja põhikirjaline eesmärk ei ole oma liikmetele ainelise tulu saamine ja jaotamine. Kaubanduskoda kasutab oma tulusid üksnes ühingu põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks.

Kaubanduskoja juhatus otsustas 16.03.2007 soetada 64,7% Eesti Konjunkturiinstituudi AS (EKI) aktsiatest. Seisuga 31.12.2019 kuulus kaubanduskojale 100% EKI aktsiatest.

Kasumiaruanne on koostatud Raamatupidamise seaduse lisa 2 toodud kasumiaruande skeemi nr. 1 alusel.

Konsolideerimisgruppi kuuluvad juriidilised isikud kasutavad olulises osas ühtseid arvestuspõhimõtteid. Arvestuspõhimõtteid rakendatakse järjepidevalt kõigi aruandes esitatud perioodide kohta.

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja arvestusvaluutaks on euro. Raamatupidamise aastaaruanne on esitatud eurodes.

Konsolideerimise põhimõtted

Tütarettevõtte

Tütarettevõtteks loetakse sellist ettevõtet, milles kaubanduskoda omab rohkem kui 50% hääleõiguslikest aktsiatest, on muul moel võimeline valitsema tema tegevus- ja finantspoliitikat lepingu või kokkuleppe alusel või kui kaubanduskojal on õigus nimetada või tagasi kutsuda enamust tegevjuhtkonna ja kõrgema juhtorgani liikmetest. Tütarettevõtte raamatupidamisaruanded lülitatakse konsolideeritud aruandesse alates valitsemise tekkimise hetkest kuni valitsemise lõppemiseni.

Konsolideerimine

Konsolideeritud aruandes on rida-realt konsolideeritud kõik EKI finantsnäitajad. Kaubanduskoja ja EKI omavahelised tehingud ja saldod on elimineeritud.

Kaubanduskoja konsolideerimata aruannetes, mis on esitatud konsolideeritud aastaaruande lisades, kajastatakse investering tütarettevõttesse soetusmaksumuses.

Finantsvara ja -kohustised

Finantsvaraks loetakse raha, lühiajalisi finantsinvesteeringuid, nõudeid ostjate vastu ja muid lühi- ja pikaajalisi nõudeid. Finantskohustusteks loetakse tarnijatele tasumata arveid, viitvõlgasid ja muid lühi- ja pikaajalisi võlakohustisi.

Finantsvara ja -kohustised võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, milleks on antud finantsvara või -kohustise eest makstud või saadud tasu õiglane väärtus. Finantskohustised kajastatakse bilansis korrigeeritud soetusmaksumuses.

Finantsvara eemaldatakse bilansist, kui konsolideerimisgrupi liige kaotab õiguse finantsvarast tulenevatele rahavoogudele või ta annab kolmandale osapoolle üle varast tulenevad rahavood ning enamiku finantsvaraga seotud riskidest ja hüvedest. Finantskohustis eemaldatakse bilansist siis, kui see on rahuldatud, lõpetatud või aegunud.

Finantsvara oste ja müüke kajastatakse järjepidevalt väärtuspäeval, st päeval, mil konsolideerimisgrupi liige saab ostetud finantsvara omanikuks või kaotab omandiõiguse müüdud finantsvara üle.

Raha ja raha lähendid

Raha ning raha lähendina kajastatakse raha kassas ja pangas, nõudmiseni hoiuseid ning lühiajalisi (üldjuhul alla 3 kuulise lunastustähtajaga) pangadeposiite.

Lühiajalised finantsinvesteeringud

Lühiajalised finantsinvesteeringuid aktsiatesse ja teistesse väärtpaberitesse on bilansis hinnatud, lähtudes nende õiglasest väärtusest. Õiglase väärtuse hindamisel on aluseks finantsinvesteeringu turuväärtus aruandekuupäeval. Juhtudel, kui õiglast väärtust ei ole võimalik usaldusväärselt hinnata, on lühiajalised finantsinvesteeringud kajastatud bilansis soetusmaksumuses.

Nõuded ostjate vastu

Nõudeid ostjate vastu kajastatakse bilansis korrigeeritud soetusmaksumuses. Ostjatelt laekumata arved on bilansis hinnatud tõenäoliselt laekuvatest summadest lähtudes. Seejuures hinnatakse iga kliendi laekumata arveid eraldi, arvestades teadaolevat informatsiooni kliendi maksevõime kohta. Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded on kajastatud tegevuskuludes. Lootusetud nõuded on kantud bilansist välja. Varem alla hinnatud ebatõenäoliste nõuete laekumisi kajastatakse ebatõenäoliste nõuete kulu vähenemisena.

Materiaalne põhivara

Olulisuse printsiibist lähtudes kajastatakse põhivarana need varaobjektid, mille soetusmaksumus ületab 320 eurot ja mille kasulik eluiga on üle ühe aasta. Madalama soetusmaksumusega või lühema kasuliku elueaga varaobjektid kantakse kasutusse võtmisel kuluks ning nende üle peetakse arvestust bilansiväliselt.

Materiaalne põhivara võetakse algselt arvele tema soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja otseselt soetamisega seotud kuludest, mis on vajalikud vara viimiseks tema tööseisundisse ja -asukohta. Materiaalse põhivara kajastamisel bilansis on selle

soetusmaksumusest maha arvatud akumulieeritud kulum ja vara väärtuse langusest tulenevad allahindlused.

Juhul, kui materiaalse põhivara objekt koosneb üksteisest eristatavatest olulistest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, võetakse need komponendid raamatupidamises arvele eraldi varaobjektidena, määrates neile eraldi amortisatsiooninormid vastavalt komponendi kasulikule elueale.

Koda kasutab materiaalse põhivara amortiseerimisel lineaarset meetodit.

Materiaalse põhivara gruppidele on üldjuhul määratud järgmised kasulikud eluead:

Materiaalse põhivara grupp

Kasulik eluiga

Ehitised ja rajatised	12,5–20 aastat
Masinad ja seadmed	3–5 aastat
Muu materiaalne põhivara	3–5 aastat

Kui materiaalse põhivara objektile on tehtud selliseid parendustöid, mis vastavad põhivara kajastamise kriteeriumitele, siis need kulutused lisatakse põhivara objekti soetusmaksumusele. Muud kulutused, mis pigem säilitavad põhivara võimet luua majanduslikku kasu, kajastatakse aruandeperioodi kuludes.

Immateriaalne põhivara

Immateriaalne põhivara võetakse algselt arvele tema soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja otseselt soetamisega seotud kuludest. Immateriaalset põhivara kajastatakse bilansis tema soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused.

Amortisatsioonimäärad lähtuvad vara kasulikust elueast ning immateriaalse põhivara amortiseerimisel kasutatakse lineaarse amortisatsiooni meetodit.

Immateriaalse põhivara gruppidele on üldjuhul määratud järgmised kasulikud eluead:

Immateriaalse põhivara grupp

Kasulik eluiga

Tarkvara	3 aastat
----------	----------

Rendiarvestus

Kapitalirendiks loetakse rendisuhet, mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Ülejäänud rendilepinguid käsitletakse kasutusrendina.

Ettevõtte kui rentnik

Kasutusrendi maksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt kuluna.

Ettevõtte tulumaks

Vastavalt Eesti Vabariigi seadustele ei maksustata Eestis ettevõtte aruandeaasta kasumit. Tulumaksu makstakse dividendidelt, kingitustelt, annetustelt, vastuvõtukuludelt, ettevõtlusega mitteseotud väljamaksetelt ning siirdehinna korrigeerimistelt. Kehtiv maksumäär on 20% (tasumisele kuuluv maksusumma moodustab 20/80 netoväljamaksest). Alates 2019. aastast rakendub regulaarselt makstavatele dividendile madalam maksumäär 14% (14/86 netoväljamaksest). Sealjuures kohaldub madalam maksumäär 2020. aastal makstavatele dividendidele, mille summa moodustab kuni 2/3 aastatel 2018 ning 2019 jaotatud ja maksustatud keskmistest netodividendidest.

Dividendidelt makstav ettevõtte tulumaks kajastatakse kasumiaruandes tulumaksukuluna ning bilansis eraldisena dividendide väljakuulutamise hetkel, sõltumata perioodist, mille eest dividendid välja kuulutatakse või millal dividendid tegelikult välja makstakse. Tulumaksu tasumise kohustus tekib dividendide reaalsele väljamaksmisele järgneva kuu 10. kuupäeval. Maksustamissüsteemi omapärast lähtuvalt ei teki Eestis registreeritud ettevõtetel edasilükkunud tulumaksuvara ega kohustusi.

Maksimaalne tulumaksukohustus, mis kaasneks vaba omakapitali väljamaksmisel dividendidena, on toodud aastaaruande lisas 12.

Kaubanduskoda ei jaota oma liikmete vahel tulemit.
Tütarettevõtte EKI saab vajadusel dividende jaotada.

Põhitegevuse tulud

Liikmemaksud kajastatakse tuluna perioodil, mille eest need tasuti.

Tulu teenuste müügist kajastatakse lähtudes valmidusastme meetodist, teenuse osutamisest saadavad tulud ja kasum kajastatakse proportsionaalselt samades perioodides nagu teenuse osutamisega kaasnevad kulutused.

Intressitulu kajastatakse lähtudes vara sisemisest intressimäärast. Dividenditulu kajastatakse vastava nõudeõiguse tekkimisel.

Projektiarvestus

Rahvusvaheliste projektide puhul ei kajastata makstud summasid oma kuluna ega saadud summasid oma tuluna, vaid neid kajastatakse vastavalt nõude ja kohustusena. Tulude ja kulude aruandes kajastatakse vajadusel ainult vahendamisest teenitud netotulu või tekkinud netokulu.

Sihtfinantseerimine

Sihtfinantseerimiseks nimetatakse Euroopa Liidu toetusfondide jt ettemakseid, mille tuluna kajastamise tingimused ei ole täidetud. Sihtfinantseerimist eristavad muust abist asjaolud, et selle rahalist väärtust on võimalik usaldusväärselt mõõta ning selle saamine on seotud teatud tingimustele vastamisega.

Tegevuse sihtfinantseerimist kajastatakse tuluna siis, kui sihtfinantseerimise laekumine on praktiliselt kindel ja sihtfinantseerimisega seotud sisulised tingimused on täidetud.

Saadud sihtfinantseerimine, mille puhul tuluna kajastamise tingimused ei ole täidetud, kajastatakse bilansis kohustusena. Vastavat kohustust kajastatakse bilansis lühi- või pikaajalisena olenevalt sellest, millal toimub sihtfinantseerimisega kaasnevate tingimuste täitmine.

Rahavoogude aruanne

Rahavoogude aruanne on koostatud kaudsel meetodil – põhitegevuse rahavoogude leidmisel on korrigeeritud põhitegevuse tulemit elimineerides mitterahaliste tehingute mõju ja põhitegevusega seotud käibevarade ning lühiajaliste kohustuste saldode muutused.

Investeeringis- ja finantseerimistegevusest tulenevaid rahavoogusid kajastatakse otsemeetodil.

Seotud osapooled

Osapooled on seotud, kui ühel osapoolel on valitsev mõju teise osapoole üle või oluline mõju teise osapoole äriliste otsustele.

Aastaruande koostamisel on loetud seotud osapoolteks:

- omanikke;
- teisi samasse konsolideerimisgruppi kuuluvaid ettevõtteid (sh teised tütarettevõtted);
- tegev- ja kõrgemat juhtkonda.

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja peamisteks seotud osapoolteks on juhatusega seotud ettevõtted, mis on Eesti Kaubandus-Tööstuskoja liikmed.

Aruandekuupäeva järgsed sündmused

Raamatupidamise aastaruandes kajastuvad olulised varade ja kohustiste hindamist mõjutavad asjaolud, mis ilmsid bilansi kuupäeva 31. detsember 2019 ja aruande koostamise kuupäeva vahemikul, kuid on seotud aruandeperioodil või varasemal perioodil toimunud tehingutega. Vt. lisa 20.

Lisa 2. Raha ja pangakontod
(eurodes)

	31.12.2019	31.12.2018
Sularaha kassas	936	1 235
Pangakontod	1 020 390	866 413
Tähtajaline hoius	790 000	935 646
Raha ja pangakonto kokku	1 811 326	1 803 294

Tähtajaliste hoiuste koosseisus on kajastatud erinevad lühiajalised deposiidid tähtajaga kuni 3 kuud ja intressimääraga 0,01% kuni 0,6%.

Lisa 3. Lühiajalised finantsinvesteeringud
(eurodes)

	31.12.2019	31.12.2018
LHV pank	520 000	665 000
Luminor pank	499 999	500 000
Coop pank	400 000	0
Swedbank (EKI)	150 000	150 000
Swedbank (Koda)	32 000	32 000
Kokku	1 601 999	1 347 000

liik	pank	summa	tähtaeg	intress
Tähtajaline hoius	LHV	520 000	15.10.2020	0,10%
Tähtajaline hoius	Coop	400 000	15.08.2021	1,10%
Tähtajaline hoius	Luminor	499 999	30.07.2020	0,60%
Tähtajaline hoius	Swedbank	50 000	10.04.2020	0,01%
Tähtajaline hoius	Swedbank	50 000	10.05.2020	0,01%
Tähtajaline hoius	Swedbank	50 000	10.06.2020	0,01%
Tähtajaline hoius	Swedbank	32 000	4.10.2020	0,01%

Finantsinvesteeringutelt teenitud netotulu summa moodustas 2019. aastal 9 305 eurot (2018: 5 542 eurot).

Lisa 4. Ettemakstud tulevaste perioodide kulud (eurodes)

	31.12.2019	31.12.2018
Kindlustuse maksed	1 155	720
Reklaami, kirjastuse jm. ettemaksed	10 775	24 042
Messide ja visiitide ettemaksed	151 586	60 398
Täiendav lapsepuhkuse tasu	26	0
Kokku	163 542	85 160

Lisa 5. Pikaajalised finantsinvesteeringud (eurodes)

Eesti Konjukturiinstituut AS

Asukoht - Eesti Vabariik

Põhitegevusala – Teadus- ja arendustegevus sotsiaal- ja humanitaarteaduste vallas

Aktsiate arve 31.12.2018		4080
Aktsiate arve 31.12.2019		4080
Osalus 31.12.2018		100%
Osalus 31.12.2019		100%
Soetusmaksumus Kaubanduskoja bilansis 31.12.2018		133 461
Soetusmaksumus Kaubanduskoja bilansis 31.12.2019		133 461
Omakapital seisuga	31.12.2019	31.12.2018
Aktsiakapital	26 112	26 112
Reservkapital	2 612	2 612
Eelmiste perioodide jaotamata kasum	72 454	71 314
Aruandeaasta kasum	1 909	1 140
Omakapital kokku	103 087	101 178
Osalus tütarettevõtte omakapitalis	100%	100%
Kojale kuuluv osa omakapitalist	103 087	101 178
Bilansiline väärtus kapitaliosaluse meetodil(lisa 18)	103 087	101 178

Lisa 6. Materiaalse põhivara liikumine
(eurodes)

	Maa ja ehitised	Masinad ja seadmed	Muu materiaalne pv	KOKKU
Soetusmaksumus				
Soetusmaksumus 31.12.18.	2 333 908	126 627	70 950	2 531 485
Soetamine	0	13 982	0	13 982
Soetusmaksumus 31.12.19.	2 333 908	140 609	70 950	2 545 467
Amortisatsioonikulu				
Amortisatsioonikulu 31.12.18.	1 502 964	111 167	70 390	1 684 521
Amortisatsioonikulu	108 648	10 929	560	120 137
Amortisatsioonikulu 31.12.19.	1 611 612	122 096	70 950	1 804 658
Jääkväärtus				
Jääkväärtus 31.12.18.	830 944	15 460	560	846 964
Jääkväärtus 31.12.19.	722 296	18 513	0	740 809

Lisa 7. Immateriaalne põhivara
(eurodes)

	Tarkvara	KOKKU
Soetusmaksumus		
Soetusmaksumus 31.12.18.	127 612	127 612
Soetamine	2 500	2 500
Soetusmaksumus 31.12.19.	130 112	130 112
Amortisatsioonikulu		
Amortisatsioonikulu 31.12.18.	107 682	107 682
Amortisatsioonikulu	13 575	13 575
Amortisatsioonikulu 31.12.19.	121 257	121 257
Jääkväärtus		
Jääkväärtus 31.12.18.	19 930	19 930
Jääkväärtus 31.12.19.	8 855	8 855

Lisa 8. Kasutusrent (eurodes)

Ettevõtte kui rentnik

2019. aastal moodustasid masinate ja seadmete kasutusrendimaksed 20 846 eurot (2018: 15 397 eurot).

Koja esinduste rendimakseid on tasutud kogusummas 6 512 eurot (2018: 6 501 eurot). Tartu esindus 913 eurot (2018: 913 eurot), Pärnu esindus 2 820 eurot (2018: 2 820 eurot), Jõhvi esindus 1 099 eurot (2018: 1 088 eurot), Kuressaare esindus 1 680 eurot (2018: 1 680 eurot). EKI ruumide rendimakseid on tasutud summas 34 962 eurot (2018: 34 962 eurot). Kokku tasuti rendimakseid 2019. aastal 41 474 eurot (2018: 41 463 eurot) (vt. Lisa 16). Valdava osa ruumide rendilepinguid saab lõpetada 2–3 kuu etteteatamise ajaga.

Lisa 9. Lühiajalised kohustised (eurodes)

Ostjate ettemaksed:

	31.12.2019	31.12.2018
Liikmemaksude ettemaksed	17 055	16 415
Muud ettemaksed	0	0
Uuring	240 092	223 664
Kokku	257 147	240 079

Mitmesugused võlad

	31.12.2019	31.12.2018
Arbitraažikohtu vahendid*	426 077	365 462
Dispasööride vahendid**	1 318	1 318
Kokku	427 395	366 780

*Arbitraažikohus lahendab lepingulistest ja teistest tsiviilõiguslikest suhetest, sealhulgas väliskaubandus- ja muudest rahvusvahelistest majandussuhetest tulenevaid vaidlusi. Arbitraažikohtu vahendite all kajastatakse summat, mille kasutamine toimub arbitraažikohtu nõukogu otsusel muuhulgas arbitraažikohtu nõukogu liikmete tegevuse kompenseerimiseks arbitraažikohtu juhtimisel (sh osalemise eest arbitraažikohtu nõukogu istungitel), ning arbitraažikohtu kulude katmiseks arbitraažimenetluse arendamisel ja suhtlemisel teiste alaliste tegutsevate arbitraažikohtutega ning muude kulude katmiseks.

**Kaubandusliku meresõidu üldavariid kvalifitseerivad ja kahju jaotamise arvestust koostavad koja juurde kuuluvad dispasöörid.

Võlad töötajatele:

	31.12.2019	31.12.2018
Puhkusereservi kohustus	43 459	41 498
Võlad töötajatele	150	86
Kokku	43 609	41 584

Muud viitvõlad:

	31.12.2019	31.12.2018
Läbiarveldused	423 473	392 015
Eurocardi tehingud	900	3 807
Võlgnevus aruandvatele isikutele	1 804	670
Kokku	426 177	396 492

Läbiarvelduste (lühiajalised võlad ja saadud ettemaksed peamiselt erinevate projektide läbiviimisel) summa 423 473 eurot moodustub erinevate pooleliolevate projektide summast (sh Enterprise Europe Network summas 141 194 eurot, Delbi 2 summas 26 945 eurot, LEF Network to China 51 180 eurot, Apprent 2 287 eurot, Euremnex 100 531 eurot, EU-Give 15 447 eurot, Inbets 28 327 eurot, Qualify 16 994 eurot, Arengukoostöö 3 131 eurot, jm 37 437 eurot).

Lisa 10. Maksukohustused (eurodes)

	31.12.2019	31.12.2018
Maksuliik		
Sotsiaalmaks	55 250	54 445
Üksikisiku tulumaks	30 805	29 932
Töötuskindlustusmaks	3 693	3 492
Kohustuslik kogumispension	2662	2465
Erisoodustuste tulumaks	411	1 068
Käibemaks	10 789	28 309
Kokku	103 610	119 711

Lisa 11. Netovara (eurodes)

Vastavalt juhatuse poolt kinnitatud strateegiale on varasematel perioodidel moodustatud reservid summas 478 625 eurot (2018: 478 625 eurot). Reserve ja reservfondi kasutamine toimub juhatuse otsusega põhikirjaliste tegevuste katteks. Seisuga 31.12.2019 moodustab netovara kokku 3 167 175 eurot (2018: 3 031 043 eurot).

Lisa 12. Tingimuslikud kohustised (eurodes)

Tulumaks

EKI jaotamata kasum seisuga 31.12.2019 moodustas 74 363 eurot (2018: 72 454 eurot). Maksimaalne võimalik tulumaksukohustuse summa, mis võib kaasneda kogu jaotamata kasumi väljamaksmisel dividendidena, on 14 873 eurot (2018: 14 491 eurot), seega netodividendidena oleks võimalik välja maksta 59 490 eurot (2018: 57 963 eurot).

Tingimusliku tulumaksukohustise arvutamisel on lähtutud maksumäärast 20%, kuna EKI pole 2018. ja 2019. aastal dividende jaotanud ja soodusmaksumäära seetõttu kasutada ei saa.

Lisa 13. Müügitulu tegevusalade ja geograafiliste piirkondade lõikes (eurodes)

Müügitulu

	2019	2018
Kontaktteenused	13 541	6 843
Väliskaubandusteenused	222 960	167 183
Kirjastus- ja reklaamteenused	28 233	39 341
Regionaalsete esinduste teenused	137 618	119 905
Liikmeüritused	46 169	36 079
Juriidilised teenused	11 345	6 612
Saalide üürimise teenused	3 437	10 028
Muud teenused	4 775	333
EKI uuringud	429 646	414 210
Kokku	897 724	800 534

Müügitulu jaguneb geograafiliste piirkondade lõikes järgnevalt:

	2019	2018
Eesti	747 670	695 300
Euroopa Liit	133 563	94 741
Muud	16 491	10 493
Kokku	897 724	800 534

Aruandeaastal osutati teenuseid liikmetele 367 280 euro ning 2018. aastal 279 713 euro eest.

Lisa 14. Liikme- ja sisseastumismaksud

Juhatuse liikmetega seotud ettevõtete poolt tasutud liikmemaksud on toodud lisas 19. (eurodes)

	2019	2018
Sisseastumismaks	10 380	7 680
Liikmemaks	939 378	903 683
Kokku	949 758	911 363

Kaubanduskoja liikmeskonda kuulus seisuga 31.12.2019 3 361 juriidilisest isikust liiget ning seisuga 31.12.2018 3 241 juriidilisest isikust liiget.

Lisa 15. Muud tegevustulud

Muud tegevustulud moodustuvad summas 343 426 eurot 77 erineva sisuga ja mahuga projektide läbiviimisest (2018: 271 058 eurot).

Lisa 16. Mitmesugused tegevuskulud

Juhatuse liikmetega seotud ettevõtete kaudu ostud on toodud lisas 19. (eurodes)

	Lisa	2 019	2 018
Kaubanduskoja "Teataja"		49 993	50 827
IT kulu		53 350	58 992
Trükiste kulu		27 006	24 662
Projektikulud		145 656	170 681
Komandeeringukulu		9 081	8 079
Side- ja postikulu		15 007	15 780
Kantseleikulu		11 172	11 769
Majanduskulu		33 047	32 843
Remondikulu		47 236	11 632
Transpordikulu		50 810	48 456
Rahvusvaheliste organisats. liikmemaks		22 944	23 024
Ruumide rent	8	41 474	41 629
Muud kulud		122 831	111 550
Käibemaksu proportsiooni arvestuskulu		56 467	55 703
Kokku mitmesugused tegevuskulud		686 074	665 627

Lisa 17. Tööjõukulud

Kaubanduskoja keskmine töötajate arv 2019. aastal oli 34 (2018: 37) sh TL alusel töötavaid isikuid oli 32 (2018: 35) ning VÕS lepingu alusel töötavaid isikuid oli 2 (2018:2) ning tütarettevõttes Eesti Konjunktuuriinstituut AS (EKI) 19 töötajat (2018: 19), sh TL alusel töötavaid isikuid oli 19 (2018: 18) ning VÕS lepingute alusel töötavaid isikuid ei olnud (2018: 1).

2019. aasta palkade ja tasude kogusumma oli 1 244 295 eurot (2017: 1 168 904 eurot).

Lisa 18. Kaubanduskoja konsolideerimata finantsinformatsioon

Emaettevõtte põhjaruannete koostamisel on järgitud samu arvestuspõhimõtteid, mida on rakendatud ka konsolideeritud raamatupidamise aastaaruande koostamisel.

MTÜ Eesti Kaubandus–Tööstuskoja konsolideerimata bilanss

(eurodes)	31.12.2019	31.12.2018
AKTIVA		
Käibevara		
Raha ja pangakontod	1 612 725	1 608 810
Lühiajalised finantsinvesteeringud	1 451 999	1 197 000
Nõuded ostjate vastu	64 274	101 922
Mitmesugused nõuded	17 206	16 560
Ettemakstud tulevaste perioodide kulud	163 542	85 160
Käibevara kokku	3 309 746	3 009 452
Põhivara		
Pikaajalised finantsinvesteeringud		
Tütarettevõtte aktsiad	133 461	133 461
Pikaajalised finantsinvesteeringud kokku	133 461	133 461
Materiaalne põhivara		
Maa ja ehitised	722 296	830 944
Masinad ja seadmed	18 513	15 460
Muu inventar	0	560
Materiaalne põhivara kokku	740 809	846 964
Immateriaalne põhivara	8 855	19 930
Põhivara kokku	883 125	1 000 355
AKTIVA KOKKU	4 192 871	4 009 807
PASSIVA		
Lühiajalised kohustused		
Ostjate ettemaksed	17 055	16 415
Võlad tarnijatele	10 588	43 847
Mitmesugused võlad	427 395	366 780
Maksuvõlad	84 267	95 346
Viitvõlad		
Võlad töötajatele	29 840	27 601
Muud viitvõlad	426 177	396 492

Viitvõlad kokku	456 017	424 093
Lühiajalised kohustused kokku	995 322	946 481
Netovara		
Reservid	478 625	478 625
Eelmiste perioodide akumulieeritud tulem	2 584 701	2 565 490
Aruandeaasta tulem	134 223	19 211
Netovara kokku	3 197 549	3 063 326
PASSIVA KOKKU	4 192 871	4 009 807

MTÜ Eesti Kaubandus-Tööstuskoja konsolideerimata tulude-kulude aruanne
(eurodes)

2019 2018

TULUD

Müügitulu	445 119	364 668
Liikme- ja sisseastumismaksud	949 758	911 363
Muud tegevustulud	343 426	271 058

Tulud kokku 1 738 303 1 547 089

KULUD

Mitmesugused tegevuskulud	607 625	573 798
Tööjõu kulu	871 907	825 717
a) palgakulud	651 591	617 080
b) sotsiaalmaksud	220 316	208 637
Kulum	133 712	133 612

Kulud kokku 1 613 244 1 533 127

PÕHITEGEVUSE TULEM 125 059 13 962

FINANTSTULUD ja -KULUD

Intressitulud	9 164	5 252
Intressikulud	0	-3

Kokku finantstulud ja -kulud 9 164 5 249

ARUANDEAASTA TULEM 134 223 19 211

MTÜ Eesti Kaubandus-Tööstuskoja konsolideerimata rahavoogude aruanne

(eurodes)	2019	2018
I RAHAVOOD PÕHITEGEVUSEST		
1.1. Põhitegevuse tulem	125 059	13 962
1.2. Korrigeerimised	133 712	133 612
*Põhivara kulum ja väärtuse langus	133 712	133 612
1.3. Äritegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus	-41 380	34 214
1.4. Äritegevusega seotud kohustuste ja ettemaksete muutus	48 841	183 427
RAHAVOOD PÕHITEGEVUSEST KOKKU	266 232	365 215
II RAHAVOOD INVESTEERIMISTEGEVUSEST		
2.1. Põhivarade soetus (soetusmaksumus)	-16 482	-10 888
2.2. Laekunud intressid	9 164	5 252
2.3. Tasutud intressid	0	-3
2.4. Lühiajaline finantsinvesteering	-254 999	-500 000
RAHAVOOD INVESTEERIMISTEGEVUSEST KOKKU	-262 317	-505 639
RAHAVOOD KOKKU	3 915	-140 424
RAHA ja RAHA EKVIVALENDID PERIOODI ALGUSES	1 608 810	1 749 234
RAHA ja RAHA EKVIVALENTIDE MUUTUS	3 915	-140 424
RAHA ja RAHA EKVIVALENDID PERIOODI LÕPUS	1 612 725	1 608 810

MTÜ Eesti Kaubandus-Tööstuskoja konsolideerimata netovara aruanne

(eurodes)

	Reservid	Akumuleeritud tulem	KOKKU
Saldo 31.12.2017	478 625	2 565 490	3 044 115
Aruandeperioodi tulem	0	19 211	19 211
Saldo 31.12.2018	478 625	2 584 701	3 063 326
Aruandeperioodi tulem	0	134 223	134 223
Saldo 31.12.2019	478 625	2 718 924	3 197 549
Valitseva ja olulise mõju all olevate osaluste			
- bilansiline väärtus			-133 461
- bilansiline väärtus arvestatuna kapitaliosaluse meetodil			103 087
Korrigeeritud konsolideerimata omakapital 31.12.2019			3 167 175
Korrigeeritud konsolideerimata omakapital 31.12.2018			3 031 043

Lisa 19. Tehingud seotud osapooltega

Juhatuse liikmeid 2019. aastal ja 2018. aastal ei tasustatud.

Tegevjuhtkonnas on 6 liiget ning tegevjuhtkonnale arvestatud tasude suurus 2019. aastal oli 297 715 eurot (2018: 275 413 eurot).

Juhatuse liikmete kaudu seotud ostud eurodes:

ettevõtte nimi	kelle kaudu	2019	2018
Chemi-Pharm AS	Ruth Oltjer	954	607
Eesti Energia AS	Väino Kaldoja	23 293	24 406
Nordic Hotels OÜ	Feliks Mägi	870	0
Nordic Contractors AS	Toomas Luman	7	0
Lydia Hotell OÜ	Neinar Seli	525	147
Silberauto Eesti AS	Väino Kaldoja	0	2 177
Kokku		25 649	2 784

Juhatuse liikmetega seotud ettevõtted on Eesti Kaubandus-Tööstuskoja liikmed ning antud ettevõtted tasuvad liikmemaksu ning ostavad muid teenuseid.

Juhatuse liikmete kaudu seotud müügid eurodes:

ettevõtte nimi	kelle kaudu	liikmemaks 2019	liikmemaks 2018	muu 2019	muu 2018
Nordecon AS	Toomas Luman	950	950	615	0
Nordic Contractors AS	Toomas Luman	315	315	11 336	3 176
Arealis AS	Toomas Luman	270	270	1 641	0
NG Investeeringud AS	Andres Järving	220	145	0	1 035
Baltika AS	Meelis Milder	625	625	170	759
Silberauto AS	Väino Kaldoja	1 830	1 830	7 000	7 822
Silwi Autoehitus AS	Väino Kaldoja	315	270	0	0
Eesti Energia AS	Väino Kaldoja	7 193	7 193	16 877	1 955
Tarfurgo OÜ	Väino Kaldoja	315	0	0	0
Sangar AS	Gunnar Kraft	625	950	126	254
Milvar AS	Gunnar Kraft	440	0	0	0
Tallinna Kaubamaja Grupp AS	Gunnar Kraft	2 200	0	95	0
Nordic Hotels OÜ	Feliks Mägi	625	625	20	0
Astri AS	Eve Toots	345	0	60	0
U.S Invest AS	Jaan Toots	0	625	0	0
Tarmetec OÜ	Toomas Lepp	0	950	0	101
Tahe Outdoors OÜ	Janek Pohla	655	0	0	0
Tahe Kayaks OÜ	Janek Pohla	440	0	565	0
Matek AS	Sven Mats	625	625	3 530	3 121
Salvest AS	Veljo Ipits	625	625	3 795	4 057
Chemi-Pharm AS	Ruth Oltjer	440	440	2 820	1 462
Cybernetica AS	Oliver Väärtnõu	625	440	3 819	11 816
Baltic Workboats AS	Oliver Väärtnõu	315	0	559	0
Swedbank AS	Robert Kitt	0	2 200	0	3 756
Kapitel AS	Robert Kitt	270	0	0	0
Standard AS	Enn Veskimägi	625	625	2 582	587
Eesti Raudtee AS	Enn Veskimägi	1 830	0	1 581	0
Eesti Mööblitootjate Liit MTÜ	Enn Veskimägi	220	0	0	0
Estiko AS	Neinar Seli	270	0	3 520	0
Estiko-Plastar AS	Neinar Seli	625	0	985	0
Lydia Hotell OÜ	Neinar Seli	345	0	0	0
Kokku		24 178	19 703	61 696	39 900

Lisa 20. Aruandekuupäeva järgsed sündmused

Vabariigi Valitsus kuulutas 12. märtsil 2020 .a. välja eriolukorra, mis algselt kehtib kuni 1. maini 2020.a, 24. aprillil pikendati eriolukorda 17. maini, et pidurdada koroonaviiruse (COVID -19) levikut Eestis ning moodustas valitsuskomisjoni, et tõkestada koroonaviiruse levikut, lahendada rahvatervise ning majanduse probleeme.

Eriolukorra meetmed on muutnud suure osa Eesti inimeste ja ettevõtjate elukorraldust. Valitsus otsustas **keelata avalikud kogunemised** ja viia **koolid kaugõppele**, kehtestas **sanitaarkontrolli piiridel ning sulges kultuuri- ja spordiasutused 1. maini 2020.** Alates 25. märtsist tuleb avalikes kohtades ja siseruumides (välja arvatud kodus) **hoida teiste inimestega vähemalt 2 meetrit vahet**. Avalikud kohad on mängu- ja spordiväljakud, rannad, promenaadid, tervise- ja matkarajad jms. Avalikus kohas võib **koos viibida kuni 2 inimest**. Piirang ei kehti peredele ja avalike ülesannete täitjatele. Alates 27. märtsist on eriolukorra juhi korraldusel **suletud kaubanduskeskused. Avatuks jäävad** seal toidupoed, apteegid, telekommunikatsiooni ettevõtete müügikohad, pangakontorid, pakiautomaadid ning kauplused, kus müüakse või laenutatakse abivahendeid ja meditsiiniseadmeid vastava kaardi alusel. **Kaubanduskeskuste söögikohtades** on lubatud vaid **toidu kaasamüük**. Teistes poodides tuleb liikuda kas üksi või kahekesi ning hoida vähemalt 2 meetrit vahet. Sisse- ja väljapääsude juurde tuleb panna desinfitseerimisvahendid. Poed peavad seda tagama. **Söögikohad ja baarid** tuleb õhtul **kell 22 sulgeda**, toidu kaasamüük ja kojuvedu võib pärast kl 22 jätkuda.

Kaubanduskoja töökorraldust on vastavalt eriolukorrale muudetud. Enamus töötajatest töötavad kodukontorites. Koda on füüsiliselt avatud tööpäevadel kella 13.00 kuni 16.00, et väljastada päritolusertifikaate jm tõendamist vajavaid dokumente. Rakendatud on inimeste füüsilist kohtakti piiravaid meetmeid ning kasutusele on võetud desinfitseerimisvahendid ja maskid (sh klientidele, kes kaubanduskoda külastavad).

Füüsilist kohalolu nõudvad seminarid ja koolitused on peatunud. Virtuaaltegevused jätkuvad, ent oluliselt väiksemas mahus. Seoses ülepiiriliste liikumis- ja reisi piirangutega on peatunud kõik töötajate komandeeringud erinevate projektide sihtriikidesse. Ühe rahvusvaheliste projektide projektjuhi koondame kuna töökohustused on vähenenud miinimumini ning lähitulevikus ei ole tõenäoline ka nende taastumine.

Samas on eriolukorra algusest suurenenud juriidiliste ja muude konsultatsioonide maht ning samuti oleme suurendanud kommunikatsioonitegevuste mahtu, et viia oluline info nii eesti kui vene ja inglise keeles meie liikmeteni. Samuti on aktiivne kaasaraäkimine majanduspoliitilistel teemadel sh majanduse abimeetmete väljatöötamisel. Suhtlus avaliku sektori esindajatega on tihenenu.

Liikmete värbamine ning samuti uute liikmete liitumine Kaubanduskojaga on jätkunud, kuid mõnevõrra väiksemas mahus võrreldes möödunud aasta sama ajaga.

Kaubanduskoja regionaalsete esinduste töö on jätkunud tavapäraselt (võimalusel kodukontorist ja piirates isikute füüsilisi kontakte). Kaubanduskoja liikmeskonnale eriolukorra mõju ulatus selgub 2021.a. liikmemaksu tähtajal.

Juhatuse allkirjad 2019. aasta majandusaasta aruandele

Koja Juhatus on majandusaasta aruande, mis koosneb tegevusaruandest, raamatupidamise aastaaruandest ning audiitori järeldusotsusest, läbi vaadanud ja üldkoosolekule esitamiseks heaks kiitnud.

Toomas Luman	juhatuse esimees _____
Väino Kaldoja	juhatuse aseesimees _____
Gunnar Kraft	juhatuse aseesimees _____
Andres Järving	juhatuse liige _____
Veljo Ipits	juhatuse liige _____
Robert Kitt	juhatuse liige _____
Sven Mats	juhatuse liige _____
Meelis Milder	juhatuse liige _____
Feliks Mägi	juhatuse liige _____
Ruth Otljer	juhatuse liige _____
Janek Pohla	juhatuse liige _____
Neinar Seli	juhatuse liige _____
Eve Toots	juhatuse liige _____
Enn Veskimägi	juhatuse liige _____
Oliver Väärtnõu	juhatuse liige _____

Sõltumatu vandeaudiitori aruanne